

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1919.

Andra kammaren.

Nr 55.

Lördagen den 24 maj, e. m.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet; och leddes förhandlingarna därvid till en början av herr vice talmannen.

§ 1.

Till avgörande förelåg först statsutskottets utlåtande, nr 144, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation av utrikesdepartementet samt förstärkning av Sveriges representation i utlandet jämte en i ärendet väckt motion.

*Ang. om-
organisation
av utrikes-
departementet
m. m.*

I en den 18 mars 1919 dagtecknad proposition, nr 360, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över utrikesdepartementsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

dels godkänna av ministern för utrikes ärendena i statsrådsprotokollet förordad stat för utrikesdepartementet med därvid fogad övergångsstat. att tillämpas från och med den 1 oktober 1919,

dels ock fatta vissa andra därmed sammanhängande beslut.

I samband med Kungl. Maj:ts förevarande proposition hade utskottet till behandling förehått en inom andra kammaren av herr *Nylander* väckt motion, nr 42, avseende den tidpunkt, från vilken vissa av Kungl. Maj:t begärda anslag borde utgå.

Utskottet hemställde,

att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts föreliggande proposition och herr *Nylanders* ovanberörda motion

a) godkänna följande ordinarie avlöningsstat för utrikesdepartementet att tillämpas från och med år 1920.

Andra kammarens protokoll 1919. Nr 55.

Ang. om-
organisation
av utrikes-
departementet
m. m.
(Forts.)

	Lön.	Tjänst- gö- rings- pen- ning- ar.	Orts- till- lägg.	Ar- vode.	Summa.	
1 kabinetssekreterare (envoyé)	9,000	6,000	—	—	15,000	
1 ministerresident el- ler generalkonsul (avdelningschef) . .	6,600	3,000	—	—	9,600	
2 ministerresidenter eller generalkonsu- ler (avdelningsche- fer)	13,200	6,000	—	—	19,200	
1 speciellt sakkunig i folkrätt	—	—	—	8,000	8,000	
1 förste legationssek- reterare eller konsul (chef för byrå) . .	5,400	2,500	—	—	7,900	} Efter 5 år kan lönen höjas med 600 kro- nor och efter 10 år med ytterligare 600 kronor.
5 förste legationssek- reterare eller konsu- ler (chefer för by- råer)	27,000	12,000	—	—	39,500	
1 andre legationssek- reterare eller vice konsul	3,600	1,600	—	—	5,200	} Efter 3 år kan lönen höjas med 400 kro- nor, efter 6 år med ytterligare 400 kro- nor och efter 9 år med ytterligare 400 kronor.
6 andre legationssek- reterare eller vice konsuler	21,600	9,600	—	—	31,200	
1 byråsekreterare . .	3,600	1,400	—	—	5,000	} Efter 2 år kan lönen höjas med 200 kro- nor, efter 4 år med ytterligare 200 kro- nor, efter 6 år med ytterligare 200 kro- nor, efter 9 år med ytterligare 300 kro- nor och efter 15 år med ytterligare 300 kronor.
5 byråsekreterare . .	18,000	7,000	—	—	25,000	
1 kanslist	2,400	600	—	—	3,000	} Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kro- nor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.
2 kanslister	4,800	1,200	—	—	6,000	
1 kansliråd (chef för arkivet)	5,000	2,500	600	—	8,100	
1 kamrerare	3,600	1,800	400	—	5,800	} Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kro- nor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.
1 förste arkivare . .	3,600	1,800	400	—	5,800	
1 förste arkivarie . .	3,600	1,800	400	—	5,800	

Anj. om-
organisation
av utrikes-
departementet
m. m.
(Forts.)

	Lön.	Tjänst- gö- rings- pen- ning- ar.	Orts- till- lägg.	Ar- vode.	Summa.	
1 andre arkivarie . .	2,200	1,500	300	—	4,000	} Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kro- nor, efter 10 år med ytterligare 500 kro- nor och efter 15 år med ytterligare 500 kronor.
1 andre arkivarie . .	2,200	1,500	300	—	4,000	
1 kvinnligt biträde av tredje lönegraden	1,500	700	200	—	2,400	} Efter 5 år kan avlö- ningen höjas med 200 kronor, efter 10 år med ytterligare 200 kronor samt efter 15 år med yt- terligare 200 kronor, skolande av ålders- tillägget 100 kronor utgöra lön och 100 kronor tjänstgörings- penningar.
5 kvinnliga biträden av tredje lönegraden	7,500	3,500	1,000	—	12,000	
1 kvinnligt biträde av andra lönegraden .	1,300	500	200	—	2,000	
7 kvinnliga biträden av andra lönegraden	9,100	3,500	1,400	—	14,000	
1 förste vaktmästare	1,100	650	150	—	1,900	} Efter 3 år kan lönen höjas med 100 kro- nor, efter 6 år med ytterligare 100 kro- nor och efter 9 år med ytterligare 100 kronor.
1 vaktmästare . . .	900	550	150	—	1,600	
7 vaktmästare . . .	6,300	3,850	1,050	—	11,200	
1 portvakt	900	550	150	—	1,600	
Till vikariatsersätt- ningar extra biträ- den m. m.	—	—	—	24,000	24,000	
Summa kronor	164,000	76,100	6,700	32,000	278,800	

Anm. 1. Därest bostad med bränsle, eventuellt med bränsle och elektriskt ljus, där sådant anordnats, anvisas åt vaktmästare eller portvakt, skall av lönen avstås för bostad och bränsle 300 kronor samt för lyse 25 kronor för år. Därest vaktmästaren eller portvakten åtnjuter enbart bostad eller bostad med värme, men icke i övrigt erforderligt bränsle, ävensom då bostadsförmånen är av sådan beskaffenhet, att den icke kan anses hava ovan sagda värde, skall det ankomma på Kungl. Maj:t att efter omständigheterna bestämma det lägre löneavdrag, som för dylik förmån skall äga rum. Förmånen av lyse innebär allenast rätt till en årlig maximiförbrukning av elektrisk ström intill högst 100 kw.-timmar. Åtnjutes lyse skall vaktmästaren eller portvakten själv bekosta armatur och lampor. I övrigt skola i fråga om förmånen av bostad m. m. i tillämpliga delar lända till efter rättelse bestämmelserna i § 3 av kungörelsen den 1 november 1918 angående avlöningsförbättring från och med år 1919 för vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare. (Sv. förf.-saml. 1918 nr 836.)

Anm. 2. I fråga om pensionsunderlag skall, utöver vad särskilt härom är stadgat, gälla, att högsta pensionsunderlaget skall utgöra för förste legationssekreterare eller konsul (chef för byrå) 5,600 kronor samt för andre legationssekreterare eller vice konsul 4,600 kronor samt för kanslist 3,800 kronor.

Ang. om-
organisation
av utrikes-
departementet
m. m.
(Forts.)

b) godkänna följande övergångsstat att tillämpas från och med den 1 januari 1920.

	Kronor.
Personligt avlöningstillägg till kvinnliga skrivbiträdet i tredje graden Rosa Grönlund	300

e) godkänna de av departementschefen i statsrådsprotokollet över utrikesdepartementsärenden den 18 mars 1919 angivna villkor och bestämmelser för åtnjutande av avlöningsförmåner för i staten för utrikesdepartementet uppförda befattningar såsom kabinettssekreterare, avdelningschef, chef för byrå, andre legationssekreterare eller vice konsul och kanslist samt för staten för beskickningar och konsulat upptagna befattningar, med den ändring, att den i § 14 mom. 1 angivna tidpunkten 1 oktober 1919 ändrades till den 1 januari 1920,

d) medgiva, att de förutvarande ordinarie befattningshavarna inom utrikesdepartementet, vilkas tjänster efter den nya avlöningsstatens ikraftträdande vore avsedda att upphöra och vilka icke befordrades till högre grad från tiden för den nya statens ikraftträdande och ej heller bleve inom närmast jämförliga grad uppförda å den nya staten, skulle med fortsatt tjänstgöringsskyldighet bibehållas vid dem enligt hittills gällande stat tillkommande avlöningsförmåner och upptagas å blivande övergångsstat, ävensom förklara, att under övergångstiden motsvarande antal närmast jämförliga befattningar inom departementet skulle hållas vakanta samt att, intill dess de övertaliga tjänstemännen bleve upptagna å övergångsstat, av de besparade avlöningarna finge användas erforderligt belopp till avlöning av de övertaliga tjänstemännen,

e) förklara, att beträffande de å departementets nya stat uppförda befattningarna såsom kansliråd, kamrerare, förste och andre arkivarie, kvinnligt skrivbiträde, vaktmästare och portvakt skulle för åtnjutande av de i staten för ifrågavarande befattningar upptagna avlöningsförmåner gälla de för befattningshavare i allmänhet i statsdepartementen stadgade villkor och bestämmelser, med iakttagande, att kamreraren ägde årligen, när sådant utan hinder för göromålets behöriga gång kunde ske, åtnjuta semester under en och en halv månad,

f) — i händelse av godkännande av det framlagda statförslaget för år 1920 med uteslutande ur riksstaten av det för närvarande till avlöningsförbättring åt vissa vaktmästare m. fl. uppförda ordinarie anslaget å 2,400 kronor — höja ordinarie anslaget till utrikesdepartementet från dess nuvarande belopp, 164,700 kronor, med 114,100 kronor till 278,800 kronor,

g) för följande ändamål på extra stat för år 1920 anvisa nedan angivna belopp, nämligen:

1) arvode till en extra avdelningschef	11,650 kronor	<i>Ang. om- organisation av utrikes- departementet m. m. (Forts.)</i>
» » en extra andre legationssekreterare eller vice konsul	6,800 »	
» » en extra byråsekreterare	4,850 »	
» » en extra kanslist	3,500 »	
» » tre extra kvinnliga skrivbiträden av tredje graden	7,050 »	
» » ett extra kvinnligt skrivbiträde av andra graden	1,950 »	
» » två extra vaktmästare	3,150 »	

till beredande av vikariatsersättning åt ovan angivna extra befattningshavare 1,500 kronor,

eller tillhoppa såsom förslagsanslag, högst, 40,450 kronor,

2) till beredande av extra avlöningstillägg åt vissa befattningshavare inom departementet m. m., i enlighet med i statsrådsprotokollet närmare angivna grunder, ett förslagsanslag, högst å 37,200 kronor,

3) till upprättande av vissa nya konsulat i utomeuropeiska länder såsom förslagsanslag, högst, ett belopp av 93,000 kronor.

4) till kontorskostnadsersättningar åt vissa nya konsulter i utomeuropeiska länder såsom förslagsanslag, högst, ett belopp av 10,000 kronor,

5) till extra diplomat- och konsulsaspiranter såsom reservationsanslag ett belopp av 19,000 kronor,

6) till extra handelsattachéer såsom reservationsanslag ett belopp av 140,000 kronor,

7) till sociala attachéer såsom reservationsanslag ett belopp av 60,000 kronor, och

8) till inrättande vid oförutssedda behov av tillfälliga diplomatiska och konsulära poster i utlandet såsom förslagsanslag, högst, ett belopp av 150,000 kronor,

h) för följande ändamål å tilläggsstat för år 1919 anvisa nedan angivna belopp, nämligen:

1) till beredande av tillfällig löneförbättring under år 1919 åt vissa befattningshavare å extra stat ett förslagsanslag, högst, å 5,600 kronor,

2) för upprättande av vissa nya konsulat i utomeuropeiska länder såsom förslagsanslag, högst, ett belopp av 23,250 kronor,

3) till kontorskostnadsersättningar åt vissa nya konsulter i utomeuropeiska länder såsom förslagsanslag, högst, ett belopp av 2,500 kronor,

4) till extra diplomat- och konsulsaspiranter såsom reservationsanslag ett belopp av 4,750 kronor,

5) till extra handelsattachéer såsom reservationsanslag ett belopp av 70,000 kronor,

6) till sociala attachéer såsom reservationsanslag ett belopp av 15,000 kronor, samt

7) till inrättande vid oförutssedda behov av tillfälliga diploma-

Ang. om-
organisation
av utrikes-
departementet
m. m.
(Forts.)

tiska och konsulära poster i utlandet såsom förslaganslag, högst, ett belopp av 37,500 kronor.

Reservationer hade avgivits:

vid mom. a) och b) av utskottets hemställan av herrar *Kvarnzelius, Hallin, Anderson* i Råstock, *Jönsson* i Revinge, *Nilsson* i Bonarp, *Bengtsson* i Norup och *Hansson* i Stockholm, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte

a) godkänna följande ordinarie avlöningsstat för utrikesdepartementet att tillämpas från och med den 1 oktober 1919:

b) godkänna följande övergångsstat att tillämpas från och med den 1 oktober 1919.

av herr *Widell*, som ansett, att utskottet bort föreslå departementets organiserande på endast två avdelningar med anställande av byråchefer på samtliga byråer men med utbytande av den föreslagna kamrerartjänsten mot en tjänst av första lönegraden;

av herrar *A. C. Lindblad, Eriksson* i Grängesberg, *Anderson* i Råstock, *Waldén, Hansson* i Stockholm och *Björck*, vilka hemställt om sådan ändring i den av utskottet föreslagna avlöningsstat för utrikesdepartementet, att däri upptagna lön och tjänstgöringspenningar för 1 förste legationssekreterare eller konsul och 1 andre legationssekreterare eller vice konsul i stället upptoges såsom arvode;

vid mom. c) av herrar *Kvarnzelius, Hallin, Anderson* i Råstock, *Jönsson* i Revinge, *Nilsson* i Bonarp, *Bengtsson* i Norup och *Hansson* i Stockholm, vilka ansett, att momentet bort hava följande lydelse:

c) godkänna de av departementschefen i statsrådsprotokollet över utrikesdepartementsärenden den 18 mars 1919 angivna villkor och bestämmelser för åtnjutande av avlöningsförmåner för i staten för utrikesdepartementet uppförda befattningar såsom kabinettssekreterare, avdelningschef, chef för byrå, andre legationssekreterare eller vice konsul och kanslist samt för i staten för beskickningar och konsulat upptagna befattningar;

vid mom. e) av herrar *Kvarnzelius, Hallin, Anderson* i Råstock, *Jönsson* i Revinge, *Nilsson* i Bonarp, *Bengtsson* i Norup och *Hansson* i Stockholm, vilka ansett, att momentet bort hava följande lydelse:

e) förklara — — — — en och en halv månad, samt att den för innehavare av kvinnliga skrivbiträdesbefattningar stadgade tidpunkt, före vilken anmälan skall äga rum, att de vilja övergå till den nya avlöningsstaten, fastställes till den 1 september 1919;

vid mom. g 1) av herrar *A. C. Lindblad, C. G. Ekman, Wrangel, Widell, Olofsson, Nilsson* i Landeryd, *Erlansson* och *Björck*, vilka ansett att momentet bort hava följande lydelse:

g 1) för följande ändamål på extra stat för år 1920 anvisa nedan angivna belopp, nämligen:

arvode till tre extra kvinnliga skrivbiträden av tredje graden	7,050 kronor
» » ett extra kvinnligt skrivbiträde av andra graden	1,950 »
» » två extra vaktmästare	3,150 »

Ang. om-
organisation
av utrikes-
departementet
m. m.
(Forts.)

till beredande av vikariatsersättningar åt ovan angivna extra befattningshavare 700 kronor,
eller tillhopa såsom förslagsanslag, högst, 12,850 kronor;

vid mom. g 7) (socialattachéer) av herrar *Strömberg*, *Wrangel*, *Widell*, *Nilsson* i Landeryd och *Erlansson*;

vid mom. h 1) av herrar *Kvarnzelius*, *Hallin*, *Anderson* i Råstock, *Jönsson* i Revinge, *Nilsson* i Bonarp, *Bengtsson* i Norup och *Hansson* i Stockholm, vilka ansett, att ifrågavarande moment bort ur utskottets hemställan utgå; samt

vid mom. h 6) av herrar *Strömberg*, *Wrangel*, *Widell*, *Nilsson* i Landeryd och *Erlansson*.

Vidare hade reservation avgivits av herrar *Kvarnzelius*, *Hallin*, *Anderson* i Råstock, *Jönsson* i Revinge, *Nilsson* i Bonarp, *Bengtsson* i Norup, vilka i anslutning till deras reservation angående tiden för statens ikraftträdande ansett, att utskottet bort hemställa,

att riksdagen måtte

medgiva att å fjärde kvartalet av år 1919 belöpande belopp av de å ordinarie stat uppförda anslagen till departementet och till avlösningsförbättring åt vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare, tillhopa uppgående till 41,775 kronor, måtte få till angivna ändamål disponeras efter den nya statens ikraftträdande,

till förstärkning av sistnämnda anslagsbelopp å tilläggsstat för år 1919 anvisa såsom förslagsanslag, högst, ett belopp av 27,925 kronor,

medgiva, att den återstod av det å extra stat för år 1919 upptagna förslagsanslag, högst å 51,550 kronor till provisorisk förstärkning av departementets arbetskrafter, vilken bleve tillgänglig den 1 okt. 1919 och vilken, på sätt i statsrådsprotokollet närmare angivits, beräknades uppgå till 8,650 kronor, måtte få användas till avlöning åt förutnämnda extra befattningshavare och beredande av extra avlöningstillägg åt vissa befattningshavare inom departementet, samt

ytterligare till sistnämnda båda ändamål under fjärde kvartalet av år 1919 å tilläggsstat för samma år såsom förslagsanslag, högst, anvisa ett belopp av 10,750 kronor.

Sedan mom. a) föredragits, anförde:

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena *Hellner*:
Herr vice talman, mina herrar! Som kammaren finner, har utskottet

Ang. om-
organisation
av utrikes-
departementet
m. m.
(Forts.)

i det stora hela anslutit sig till den uppfattning, på vilken den kungl. propositionen är grundad, såväl i avseende å behovet av en omorganisation som i avseende å sättet för dess genomförande. Det är bara i två punkter av betydighet, som utskottet avvikit från Kungl. Maj:ts förslag.

Den ena rör den speciella handelsavdelningen. Där hade Kungl. Maj:t föreslagit, att vissa tjänstemän skulle uppföras på extra stat och vissa på ordinari stat. Utskottet åter har föreslagit, att hela avdelningen skall föras på extra stat. Ändamålet härmed är att främdeles eventuellt bereda möjlighet för att överflytta dessa ärenden i deras helhet till kommerskollegium eller handelsdepartementet, vilket det nu kan bli. Jag har för min del ingenting att erinra häremot. Jag anser visserligen, att det kommer att visa sig vara nyttigt att bibehålla den del av den kommersiella informationen, som avser inhämtandet av upplysningar från utlandet hos utrikesdepartementet. De organ, som härför äro avsedda, konsulatet och handelsattachéerna, lyda under utrikesdepartementet, och jag tror, att de komma att bli så fästade även i framtiden. Men för närvarande räcker det till med den organisation, som utskottet i sitt förslag kommit fram med, och jag har, som sagt, ingenting att häremot erinra.

Den andra punkten rör tiden för omorganisationens ikraftträdande. Jag vill erinra om, att den kommitté, från vilken organisationsförslaget utgick, hade föreslagit, att organisationen skulle träda i kraft den 1 juli. I den kungl. propositionen är tiden framflyttad till den 1 oktober. Anledningen härtill var, att det befarades, att regeringen skulle få för kort tid på sig för omorganisationens genomförande, om den skulle träda i kraft redan den 1 juli. Utskottet har nu föreslagit, att den skulle uppskjutas till den 1 januari 1920, och har som skäl härför åberopats, att det skulle vara förenat med praktiska olägenheter att låta en avlöningsstat utlöpa under löpande kalenderår och likaledes att det skulle medföra synnerligen betänkliga konsekvenser med hänsyn till framtida löneregleringar.

De olägenheter, som utskottet åsyftat, har det ej närmare antytt. Jag har i första kammaren hört, att det skulle ha någonting att göra med svårigheten att beräkna pensionerna och kanske även någon annan omständighet. Det andra skälet, som åberopats, att det skulle medföra konsekvenser med hänsyn till framtida löneregleringar, synes mig icke vara tillräckligt starkt i förevarande fall. Det är ej löneregleringssynpunkten, som är den avgörande, utan det är behovet att snarast möjligt få de organisatoriska brister avhjälpna, som hava befunnits vidlåda departementet, och behovet att snarast möjligt få den ökade arbetskraft, som den enormt ökade arbetsbördan inom departementet kräver. Det kan visserligen synas, att det ej skulle vara så viktigt om detta sker den 1 oktober eller den 1 januari, men situationen, den allmänna politiska situationen, är sådan, att man icke kan veta, vilka följder det kan ha, om departementet icke är försett med tillräckliga arbetskrafter. Jag anser för min del, att denna fråga är av så mycket större vikt än de olägenheter av mera formell natur, som skulle följa med att låta organisationen

begynna den 1 oktober, att jag vill uttala den förhoppningen, att kammaren, liksom redan första kammaren har gjort, skall finna, att utskottets betänkligheter kunna lämnas å sido. Jag vill också framhålla det önskvärda uti, att de nya befattningarna i utrikesdepartementet kunna komma att utses på samma tid som de nya befattningar utomlands, utskottet här föreslagit, nämligen på extra stat dels fyra konsulat — två generalkonsulat och två konsulat — dels tillfälliga diplomatiska och konsulära poster.

Jag vill, som sagt, för min del förklara, att jag anser det vara synnerligen önskvärdt, att den nya organisationen träder i kraft redan den 1 oktober.

Herr Engberg: Herr vice talman, mina herrar! Jag har anecknat mig för ordet redan nu för att säga några ord. Såsom hans excellens herr ministern för utrikes ärendena har framhållit och såsom det ju också framgår av såväl propositionen som statsutskottets utlåtande, är denna nya organisation synnerligen väl motiverad. Den är nödvändig, för att utrikesdepartementet skall kunna gå sina stora och krävande uppgifter till mötes under den tid, som stundar. Den är framför allt, såsom det också av hans excellens herr utrikesministern framhållits, nödvändig, för att man skall få tillräckligt med arbetskrafter för fyllande av de stora uppgifterna. Det är också min uppfattning, att man därvidlag bör ansluta sig till den kungl. propositionen, i vad det gäller tiden för lönestatens tillämpande. På den punkten är jag också övertygad, att andra kammaren skall taga första kammarens beslut.

Men jag måste också säga mig, att man har anledning att vid detta tillfälle inte bara tänka på frågan om effektiva arbetskrafter, om möjligheten för utrikesdepartementet att gå sina stora och krävande uppgifter till mötes, utan man har väl också en anledning att denna gång, när det gäller en nyorganisation av denna viktiga del av vårt statsliv, kraftigt understryka, att det ej räcker med bara de nya organisatoriska formerna, att det ej räcker med bara nya arbetskrafter, som kunna möta de krävande uppgifterna, utan att det också måste tagas någon hänsyn därtill att det ej räcker bara med *formen*, utan att *andan* under formerna också måste i någon mån förvandlas och förvandlas till att varda en annan, än vad den har varit under de gångna tiderna här hemma. Både det liberala partiet och det socialdemokratiska partiet underströko ju ytterligt kraftigt på sin tid, när det gällde den s. k. Luxemburgsaffären, att det måtte finnas något i själva andan inom utrikesdepartementet, som gör det möjligt, att händelser, som ställa oss i en allt annat än angenäm belysning inför utlandet, kunna inträffa. Det underströks, att där måste ske en omvandling i demokratiens egen anda, att demokratin själv också fullt helt får göra sitt intåg på ifrågavarande område, på sådant sätt, att dylika saker *ej kunna upprepas*. Jag vill erinra, att man då var fullt ense från demokratiens sida, att det tarvades en nyorganisation och en organisation, som också hade karaktär av en

Ang. om
organisation
av utrikes-
departementet
m. m.
(Forts.)

Ang. om-
organisation
av utrikes-
departementet
m. m.
(Forts.)

upprensning med sådana saker och förhållanden, som skulle kunna skada vår utrikespolitik och bringa oss ut i en mer eller mindre skev ställning. Jag behöver härvidlag ej erinra om vad som passerade vid Luxburgsaffären. Jag behöver bara fästa mig vid den *enhällighet*, varmed det då från demokratiens sida betonades nödvändigheten just utav detta, att det räcker ej bara med de yttre formerna, det får lov också att där finnas *en ny anda*. Jag tror, att man med anledning av åtskilligt annat, som har inträffat, ännu en gång har skäl i att göra detta understrykande. Jag är övertygad därom, att om det var sant, vad vi då ifrån vårt håll ströko under, nämligen detta, att dylika saker måste hava sin upprinnelse uti några missförhållanden, någon alldeles förvänd anda, så är det klart, att när dessa saker *upprepas*, om också uti andra former, så att en viss del av vår utlandsbeskickning där kommer uti en skandalös belysning, ja, då har man anledning att ställa den frågan, huruvida uppröjnings- och upprensningsarbetet verkligen är börjat, om det har kommit till stånd i enlighet med de önskingar, som ifrån demokratiskt håll hava uttalats. Jag tror, att jag ej gör mig skyldig till någon som helst överdrift eller någon som helst orättfärdighet, om jag säger, att det fortfarande dock ser ut, som om detta uppröjnings- och upprensningsarbete är *någonting, som återstår*, någonting, som å andra sidan *måste* ske, för att vi skola kunna träda de nya uppgifterna till mötes. icke bara med nya och duktiga arbetskrafter, utan också i en anda, som gör det omöjligt, att något sådant kan upprepas, som vad här har ägt rum inom Rysslandsbeskickningen under den sista tiden. Jag tror, att det icke kan finnas mer än *en* mening om den saken, och det är därför, herr vice talman, som jag ansett mig böra begagna detta tillfälle att uttala såsom min bestämda förväntan, att den nyorganisation, som härmed skall inträda, skall sträcka sig icke bara till formerna utan gå mycket djupare, att den skall gå så djupt, att vad som här har inträffat, för framtiden skall vara omöjligt.

Jag ber, herr vice talman, att få yrka bifall till den reservation, som avgivits av herr Kvarnzelius m. fl.

Herr H a n s s o n i Stockholm: Herr talman! Jag har på denna punkt biträtt två olika reservationer. Den ena reservationen har redan berörts av herr utrikesministern och av den siste ärade talaren, nämligen frågan om, vid vilken tid den nya organisationen och den nya staten skola träda i tillämpning. Jag har inom utskottet anslutit mig till den mening, som förordat, att staten skulle träda i tillämpning från och med den 1 oktober i år, och jag har gjort det i den fasta förvisningen, att därest man följde utskottets mening i denna punkt, så skulle en stor del av den betydelse, som man tillägger ett snabbt genomförande av den nya organisationen, komma att försvinna. Man skulle då icke så snabbt, som önskligt vore, kunna sätta i gång den nya organisation, som man eftersträvar. Jag tror också, att man på den punkten kan vara tämligen övertygad om, att andra kammaren icke kommer att tveka att bifalla reservationen.

Den andra reservationen, som har undertecknats av de socialdemokratiska ledamöterna inom statsutskottet, gäller den speciella pressbyrå, som skulle inrättas som en byrå under den handelspolitiska avdelningen. Det är alldeles uppenbart — och jag tror, att världskriget lärt oss detta mer än något annat — att det är av den största vikt för ett land att kunna inför utlandet representeras på ett värdigt sätt, när det gäller meddelanden till pressen. Den representationen består givetvis icke endast i en god pressavdelning inom vårt utrikesdepartement, utan en ännu viktigare del av denna verksamhet torde utövas av de speciella representanter för vårt land, som redan nu finnas på olika platser och som ha till uppgift att i den utländska pressen bevaka de svenska intressena. Det har mycket förvånat mig, att då man nu tagit upp till behandling frågan om omorganisation av vår utrikesrepresentation, man icke samtidigt ägnat uppmärksamhet åt frågan om vår pressrepresentation i utlandet. Det förefaller mig, som om den tiden borde vara kommen. då man kan draga fram dessa våra representanter från den delvis fördolda ställning, som de tills vidare intaga. Det är, som jag förut här i kammaren påpekat, ingen mening uti, att de representanter, som för närvarande finnas i utlandet och som ha i uppdrag att i pressen bevaka de svenska intressena, skola sitta som människor, som ingen egentligen vet, vad de äro till för. Det förefaller mig, som om de hade en så vällovlig uppgift, att man borde knyta dem direkt till legationerna. Jag tror också, att det för dessa pressrepresentanters verksamhet skulle vara av allra största betydelse att äga det stöd, som skulle följa med en anknytning till legationen, när de skola där ute söka sig förbindelser på olika håll för att på lämpligaste sätt fylla sin uppgift.

Men den andra sidan av vår pressrepresentation, nämligen den, som skall vara förlagd till utrikesdepartementet, är givetvis också av allra största betydelse, och jag har verkligen frågat mig, om den nya pressbyrå, som skall grundas, är utrustad med tillräckliga arbetskrafter. I propositionen föreslås en chef, en andre legationssekreterare, en extra byråsekreterare och ett biträde. Med den mångfald av uppgifter, som måste falla inom ramen för denna byrås arbete, frågar jag mig verkligen, om det skall visa sig kunna vara tillräckligt med en sådan besättning inom byrån. Det föreligger ju emellertid intet annat förslag, och det är uppenbart, att skulle det visa sig, att arbetet på detta område får sådan omfattning, att icke den personal, som nu beräknats, räcker till, så har man att från Kungl. Maj:t vänta förslag om ytterligare anställning av personal.

Det är emellertid en annan punkt, som jag och mina partivänner ansett oss böra fästa uppmärksamhet på, när det gäller att organisera den nya pressbyrå. Det framhålles i de sakkunniges betänkande och ävenledes i departementschefens uttalande till statsrådsprotokollet, att pressbyråns tjänstemän, i vart fall chefen och andre legationssekreteraren, måste ha sådana speciella kvalifikationer för sitt uppdrag, att man troligtvis icke kan rekrytera dem ur den van-

*Ang. om-
organisation
av utrikes-
departementet*

m. m.

(Forts.)

*Ans. om-
organisation
av utrikes-
departementet
m. m.*

(Forts.)

liga karriären. Det har framhållits, att de måste ha vissa publicistiska egenskaper, och det är då tydligt, att man icke precis kan räkna dem såsom ingående i den cirkulation, som förekommer beträffande den inre och yttre tjänsten i utrikesdepartementet. Dessa personer komma i hela sitt arbete på grund av sina speciella kvalifikationer att intaga en särskild ställning. Det har vidare betonats av såväl de sakkunniga som chefen för utrikesdepartementet, att chefen för denna pressbyrå på ett särskilt sätt kommer att stå utrikesministern nära. Han skall vara utrikesministerns närmaste förmedlare av nyheter till utlandet, han skall vara utrikesministerns närmaste förmedlare i utrikesfrågor till den svenska pressen, han skall också vara den närmaste förmedlaren av sådana upplysningar om våra inre förhållanden, som kunna ha intresse för utlandet. Det är då uppenbart, att det är av betydelse, icke blott att det på denna post finnes en allmänt dugande man, en publicistiskt skicklig man, utan även att denne man i sin åskådning står utrikesministern nära på ett sådant sätt, att han verkligen i sin förmedlande verksamhet ka nedlägga det intresse, som måste finnas bakom det arbete, som skall utföras.

Det har också framhållits av chefen för utrikesdepartementet, att man därför kunnat taga i övervägande, huruvida icke på grund av den särskilda ställning, som chefen för pressbyrån skall erhålla, man bort sätta dennes och likaså andre legationssekreterarens befattningar på arvoden i stället för lön. Men, säger utrikesministern, det är å andra sidan icke uteslutet, att utvecklingen i detta avseende kan bliva en annan, i den mån de under kristiden framträdande motsättningarna i utrikespolitiskt hänseende utjämnas efter inträdandet av mera stadgade förhållanden. Departementschefen finner därför icke tillräckliga skäl föreligga att avvika från den ordning, som är bestämd beträffande övriga tjänstemän.

Vi ha här i vår reservation vägat framhålla, att även om man kan motse en glädjande avspänning av de utrikespolitiska motsättningar efter världskriget, så komma otvivelaktigt de utrikespolitiska förhållandena att alltjämt uppvisa sådana meningsskiljaktigheter, som mycket väl motivera, att man vid besättandet av en chefspost som denna tar hänsyn till vederbörandes ståndpunkt i politiskt avseende, tar hänsyn till, vilken ställning han intager till den meningsriktning, som företrädes av den sittande regeringen och av utrikesministern. Nu har man skyndat sig att i högerpressen säga: där ser man, huru socialdemokraterna nära den livligaste förhoppning, att motsättningarna måtte bestå! De vilja inympa partipolitiken även i utrikespolitiken! Det finnes ingen större anledning att taga hänsyn till högerösterna på detta område. Det har ju hittills varit så, att högern suttit vid makten i detta land. Det är, som herr Engberg påpekat, fortfarande så, att högern i mycket stor utsträckning sitter vid makten genom våra tjänstemän. Högern har således icke något intresse av att här sker en omflyttning, utan tvärtom tror jag, att man fullt uppskattar de storartade möjligheter till inflytande, man har, genom att man på detta sätt under sin makts dagar kunnat

skaffa sig herraväldet inom vår statsförvaltning, genom att bekläda ämbetsmannaposterna med goda och trogna högermän. Man skall därför icke missförstå högern, när den nu kommer och talar om, att man skall ha opartiska män på dessa poster. Det betyder bara, att högermännen skola sitta kvar.

Det förefaller mig emellertid, som om det i ett fall som detta icke skulle kunna bli ett gott och fruktbärande arbete från den tjänstemans sida, som hade att fullgöra befattningar, som han kanske icke själv kunde gilla och som kanske delvis voro stridande mot hans egen uppfattning om det riktiga och lämpliga. Det förefaller mig för den rationella skötseln av pressbyrån tvärtom vara viktigt, att den man, som där skall ha ledningen, har tillsatts med den största hänsyn tagen till den politiska åskådning, som för tillfället är den härskande inom landet, och jag kan icke inse, det måste jag uppriktigt erkänna, att det däri ligger någon fara för vår ämbetsmannavärld. Vi ha dock delvis redan slagit in på den vägen genom införandet av statssekreterareinstitutionen. Visserligen har man därvid från början icke fullt ut tillämpat den idé, som låg bakom, men själva principen är dock erkänd, att det kan vara av vikt, att departementschefen vid sin sida har en man, som står honom nära i fråga om politiska åsikter, och icke är blott hänvisad till en ämbetsmannakår, som kanske hyser en helt annan uppfattning om det lämpliga och riktiga än departementschefen.

Presschefen intager visserligen icke inom utrikesdepartementet samma ställning som statssekreterarna i de andra departementen. Statssekreterarna skulle väl närmast motsvaras av kabinetssekreteraren. Men å andra sidan är det uppenbart, att just på pressbyråen har man en motsvarighet till den ställning, som statssekreteraren inom de andra departementen intager. Det förefaller mig därför, som om man icke nu borde fastlåsa dessa poster på samma sätt, som man fastläser övriga poster. Det har redan erkänts, att de absolut icke kunna gå med i den vanliga cirkulationen, att det behövs speciella kvalifikationer hos dem och att de komma att intaga en särställning. Varför då icke markera detta genom att på avlöningsstaten låta dem intaga den särställning, som departementschefen själv antytt, då han ifrågasatt, huruvida de icke skulle kunna sättas på arvode.

Vi ha för vår del ansett, att detta skulle vara en lämplig anordning, och jag tillåter mig, herr vice talman, yrka dels att i motiveringen på sid. 26 av utskottets utlåtande efter första stycket av utskottets yttrande införes det tillägg, som innefattas i herr Lindblads m. fl. reservation, dels att i den av utskottet föreslagna avlöningsstaten göres den ändring, att däri upptagna lön och tjänstgöringspengar för 1 förste legationssekreterare eller konsul och 1 andre legationssekreterare eller vice konsul i stället upptages såsom arvode.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena H e l l n e r:
Herr talman, mina herrar! Herr Engberg har uttalat den förhopp-

*Ang. om-
organisation
av utrikes-
departementet
m. m.
(Forts.)*

Ang. om-
organisation
av utrikes-
departementet
m. m.

(Forts.)

ningen, att vid den omorganisation av departementet, som nu skall äga rum, det måtte ske en upprensning, så att det blir en annan anda i departementet. Han har som motiv härför huvudsakligen anfört, vad som förekommit vid Sveriges representation i Ryssland och som ju har varit föremål för en debatt här i kammaren för icke så länge sedan. Jag har vid denna debatt haft tillfälle att yttra min mening, att det bör ske en sträng beivran av de oegentligheter, som där förekommit. Däri är jag fullständigt ense med herr Engberg. Men det förefaller mig, som om herr Engberg droge väl långt gående slutsatser av detta. Han har med sitt yttrande synts mig vilja antyda, att även inom utrikesdepartementet skulle råda en anda, som skulle kunna föda dylika oegentligheter. Jag ber därför att på det bestämdaste få förklara, att utrikesdepartementets tjänstemän samt och synnerligen visat den största pliktrohet och lojalitet.

Herr Hansson har uttalat sig först angående pressombuden i utlandet, varvid han gav uttryck åt en önskan, att dessa komme att anknytas mera direkt till beskickningarna. Jag antager, att han därmed åsyftar, att de borde få ställning som s. k. pressattachéer, såsom fallet är i vissa andra länder. Jag vill erinra om, att då utrikesdepartementets stat i början på året var förmål för debatt, och det var tal om de s. k. hemliga utgifterna, så uttalade jag min beredvillighet att, i händelse det skulle falla på min lott att utarbeta ännu en proposition för utrikesdepartementet, taga i övervägande, huruvida man från de s. k. hemliga medlen skulle kunna utbryta den del, som åsyftade att tjäna till upplysningsarbete i utlandet. Då denna fråga framdeles kommer att tagas i övervägande, blir det också tillfälle att taga under omprövning, vilken ställning pressombuden i utlandet hädanefter böra komma att intaga. Jag vill dock redan nu framhålla, att detta är en fråga, som man bör bedöma efter praktiska synpunkter och att det från flera av våra ministrar i utlandet framhållits, att pressombuden just genom den halvofficiella ställning, som de nu ha, ha lättare att komma i förbindelse med pressmännen i de land, där de vistas, och därigenom lättare att få upplysningar och få sina meningar framförda i den utländska pressen, än om de skulle ha ställning såsom officiella pressattachéer. Jag nämner detta utan att därmed vilja ha sagt, vilken lösning som i sinom tid kan komma att befinnas vara den mest lämpliga.

Herr Hansson har vidare uttalat sig för, att pressbyråns tjänstemän skulle, i stället för att, som utskottet föreslagit, uppföras på ordinarie stat, avlönas genom arvode. Han har själv antytt — och det är också angivet i reservationen — att det i ett yttrande av mig till statsrådsprotokollet framhållits, att det kan finnas skäl att överväga denna omständighet, och att jag haft en viss tvekan, huruvida icke detta skulle vara det lämpligaste. Jag vill visst icke förneka, att situationen kan vara sådan, att meningsskiljaktigheterna mellan pressbyråns chef och utrikesministern kunna vara så stora, att ett personalombyte kan vara behöfligt, men jag vill framhålla, att det finnes andra tjänstemän inom utrikesdepartementet, i fråga om vilka samma synpunkt i eminent grad kan tillämpas, nämligen kabinetts-

sekreteraren och chefen för den politiska och handelspolitiska avdelningen. Jag vill vidare framhålla, att så, som detta förslag är lagt med avseende å anställning och avlöning, möjlighet finnes att företaga en förflyttning av personalen av dylika anledningar. Det är nämligen föreskrivet, att en ämbetsman skall utnåmnas till tjänst inom en viss klass. Var han sedan skall placeras, det beror på Kungl. Maj:t, och Kungl. Maj:t har sålunda i sin hand, att flytta en ämbetsman från en post inom departementet till en post i utlandet eller till en annan post i departementet inom samma klass. Nu kan man visserligen säga, att, om man använder en pressman såsom chef för pressbyrån, så kan det hända, att han icke är lämplig för förflyttning till någon annan post i utrikesdepartementets tjänst. Man jag vill då erinra om, att det finnes ytterligare en möjlighet, nämligen att försätta en tjänsteman i karriären ur tjänstgöring och lämna honom exspektansarvode, tills han kan få någon annan lämplig befatning. Även detta medel har tillkommit för att det skall vara möjligt att avlägsna en ämbetsman, som på grund av politiska meningsskiljaktigheter eller olämplighet för en viss post finnes böra ersättas med en annan.

Av dessa skäl har jag kommit till den uppfattningen, att det icke är ovillkorligen nödvändigt att med avseende å pressbyråns chef tillämpa en annan ordning än den, som gäller för övriga tjänstemän i departementet.

Herr Nilsson i Landeryd: Herr talman! Skälet till, att jag anslutit mig till utskottsmajoriteten beträffande tiden för ikraftträdandet av lönestaten för utrikesavdelningen, är rent principiellt. Det är nämligen något enastående, att en ny lönestat träder i kraft under löpande lönerегleringsår, och det är självklart, att, om man går in på en sådan princip och får den genomförd, kan det draga synnerligen svåra konsekvenser med sig. Det finnes ju då möjlighet, att framdeles lönestater den ena gången efter den andra kunna få sin tillämpning redan under det löpande regleringsåret, och därmed blir det ju svårare att beräkna regleringen för året. Detta är orsaken till, att jag för min del gått med på utskottets förslag beträffande denna fråga.

Herr Hansson har i sitt anförande uttalat sina skäl för, att chefen för pressbyrån och hans närmaste man skulle ställas på arvode på samma sätt som statssekreterarna, och de skälen voro ju, att det här gäller att få personer, som hade speciellt publicistisk erfarenhet, helst män utanför karriären, och att det borde finnas överensstämmelse mellan dessa och utrikesministern i fråga om politisk uppfattning. Hans excellens herr utrikesministern har nyss i sitt anförande motiverat, att det är fullt ut lika starka skäl för, att denna chef sättes på ordinarie stat, och jag vill utom detta framhålla, vad de sakkunniga uttalat i sitt utlåtande beträffande de uppgifter, som skulle åligga denna chef för pressbyrån. Det står på sid. 29 i Kungl. Maj:ts proposition: »Det är självfallet, att chefen för pressbyrån i många fall blir den naturlige förmedlaren av utrikesledningens förbindelser med re-

Ang. om-
organisation
av utrikes-
departementet
m. m.
(Forts.)

Ang. om-
organisation
av utrikes-
departementet
m. m.
(Forts.)

presentationen i utlandet liksom med den ledande utländska pressen, när det gäller att tillse, att Sveriges intressen ej tillbakasättas och förhindra att oriktiga framställningar komma i omlopp till skada för vårt land. — Denna byrå skulle i likhet med den nuvarande pressavdelningen utgöra departementets vanliga förbindelseled med pressen. Dit finge pressens män hänvända sig med förfrågningar, och genom dess förmedling skulle utrikesledningen utsända de kommuni-keer och meddelanden till pressen, som befunnas påkallade. Till denna byrå hade och såväl ämbetsverken som allmänheten att i första hand vända sig med begäran om upplysningar. — Men därutöver skulle det tillkomma byrån att med det materiel, som dels byrån själv insamlar dels erhåller från de olika geografiska byråerna, utarbета översikter över den dagliga politiska pressdiskussionen, liksom också vid förefallande behov sammanfattande framställningar rörande vissa speciella frågor. Dessa översiktliga framställningar skulle ställas till förfogande ej blott för utrikesledningen utan även för den diplomatiska och konsulära representationen i utlandet.»

Det framgår av detta, att det är en synnerligen ansvarsfull upp-gift, som chefen för pressbyrån har, och jag tror, att om man är på det klara med den saken, så förstår man också, att det i fråga om denna post icke gärna kan vara önskvärt med täta personombyten, utan att det fastmera är önskvärt att på densamma få en man, som är fullt inne i förhållandena och som icke har någon utpräglad partiståndpunkt vare sig åt det ena eller andra hållet, utan som kan på ett fullt tillfreds-ställande sätt tillgodose de krav, som ställas på honom i fråga om politiken både utom och inom landet. Jag tror för min del, att om det skall bli verklig kontinuitet i arbetet på denna byrå och om man skall kunna vänta sig att få det förtroende från allmänhetens sida både i Sverige och utlandet, som man ovillkorligen måste fordra, så är det nödvändigt, att denna chef och hans närmaste man få en säk-rare ställning, än som är möjlig att bereda dem, om de sättas på arvoden. De böra därför i stället uppföras på ordinarie stat.

Med anledning av vad jag nu anfört ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr J ö n s s o n i Revinge: Herr talman, mina herrar! Jag har för min del biträtt den reservation, i vilken påyrkas, att tiden för ikraftträdandet av utrikesdepartementets omorganisation sättes till den 1 oktober detta år i stället för, som utskottet föreslagit, den 1 januari 1920.

Jag tror, att det enda skäl, som kan åberopas för det senare ikraftträdandet är det, som herr Nilsson i Landeryd nyss omnämnde, nämligen det rent budgettekniska. Herr Nilsson förmenade, att ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag på denna punkt skulle kunna med-föra konsekvenser; han nämnde icke själv, om det var *betänkliga* konsekvenser han åsyftade, men jag förmodar, att detta var menin-gen. Jag tror emellertid icke, man kan jämföra utrikesdepartementets omorganisation med en omorganisation vilken som helst, ty utrikes-departementet intar avgjort en särställning i detta hänseende. Det

har sedan länge varit känt och erkänt, att vårt utrikesdepartement icke äger den organisation eller förfogar över de arbetskrafter, som erfordras för de många och utomordentligt betydelsefulla uppgifter, som påvila detta departement. I och med att detta faktum erkänts — och det har erkänts från alla håll — synes det mig vara absolut nödvändigt att snarast komma till ett bättre sakernas tillstånd härvidlag. Icke en enda dag utöver vad som är absolut nödvändigt böra vi således dröja med att förse utrikesdepartementet med de arbetskrafter och den organisation, som en enhällig kommitté av sakkunniga, vidare Kungl. Maj:t och slutligen nu hela statsutskottet förordat. Ja, även riksdagen själv ansåg, såsom framgår av dess skrivelse förra året, att man skyndsammast möjligt borde taga upp frågan om utrikesdepartementets omorganisation. Regeringen har således endast tillmötesgått riksdagens egen uttalade önskan, när den föreslagit, att man skall sätta tiden för ikraftträdandet så snart, som detta av formella skäl är möjligt, nämligen till den 1 oktober detta år. Ett faktum är — och det har också utrikesministern tidigare påpekat — att de sakkunniga velat sätta tiden för detta ikraftträdande vida tidigare.

I sitt utlåtande anföra de sakkunniga följande, som väl får anses vara tillräckligt bevisande för nödvändigheten av, att den omorganisation, som nu föreslås, träder i kraft fortast möjligt: »Bristen på erfaren, fullt tillräcklig personal har emellertid medfört svårigheter i ännu ett avseende. Den i och för sig, genom frånvaron av en politisk avdelning, vanskliga frågan, huru mängden genom världskriget framkallade nya ärenden skulle fördelas mellan departementets olika avdelningar, har härigenom ytterligare komplicerats. Man har i många fall åt tjänsteman å en avdelning måst uppdraga ärenden, som enligt sin natur bort handläggas av tjänsteman å en annan avdelning. Härigenom har gränslinjen mellan de olika avdelningarna icke alltid kunnat hållas tillräckligt klar. Kompetenskonflikter mellan avdelningarna hava ej sällan uppstått; särskilt omfattande hava dessa varit i de stora handelspolitiska frågorna mellan rättsavdelningen, vilken i viss mån fungerat såsom politisk avdelning, och handelsavdelningen.»

Ett godkännande av den 1 oktober såsom dag för ikraftträdandet innebär dessutom givna fördelar i fråga om övergången till den nya ordningen, ty ju förr man sätter i gång med denna omorganisation, ju tidigare kan den naturligtvis börja fungera ordentligt. Man får naturligtvis icke föreställa sig, att det hela är klappat och klart bara därmed, att man sätter ett visst datum för ikraftträdandet. utan det dröjer naturligtvis en viss tid, innan personal och andra frågor vilka sammanhånga med omorganisationen äro ordnade.

Genom den föreslagna omorganisationen likställas den inre och den yttre tjänsten i fråga om vår utrikesrepresentation. Den, som går in på den nya staten, blir skyldig att tjänstgöra i sin klass varhelst regeringen påfordrar detta, och detta är en given fördel, som framförallt kommer att verka nyttigt med hänsyn till utrikesdepartementets egen personal här i Stockholm. Tidigare har det ju varit så,

Ang. om-
organisation
av utrikes-
departementet
m. m.
(Forts.)

att tjänstgöringen hemma i departementet på grund av löne- och andra förhållanden icke varit så eftersökt som tjänstgöringen i utlandet, och därför ha dugliga tjänstemän begärt att så fort som möjligt bli förflyttade till poster i utlandet, varigenom departementet vid flera tillfällen berövats personer, som synnerligen väl behövts.

Herr Engberg yttrade, att det icke var nog med formerna; man skulle även se till andan. Och i det sammanhanget uttalade han vissa tvivelsmål om, att någon ändring till det bättre i detta hänseende vore att förvänta. Han stödde sig i sina uttalanden på vissa beklagliga händelser, Luxemburgsaffären och de ryska rubelaffärerna. Nu tror jag och hoppas i varje fall, att dessa beklagliga förhållanden varit övergående episoder, som äro att betrakta som följder av världskriget. Herr Engberg vet mycket väl, att det var i samband med övertagandet av de tyska affärerna i Ryssland, som vi nödgades förstärka vår personal vid ryska beskickningen, och på grund härav råkade nu en del personer, som icke voro så lämpliga, vinna tillfällig anställning. Men jag är övertygad om, att vi med fullt förtroende kunna överlåta åt den nuvarande utrikesministern att reda upp dessa förhållanden, och jag tror icke, att man det minsta behöver betvivla, att han skall göra sitt allra bästa därvidlag.

Herr Hansson förordade bifall till sin reservation, som innebär, att man bör sätta chefen för pressavdelningen på arvodesstat och icke såsom här föreslagits på extra stat. Hans utgångspunkt för detta yrkande var ju, att man med en annan ordning kunde befara, att det skulle uppstå slitningar mellan utrikesministern och chefen för denna avdelning, så att ombyten på denna senare plats bleve absolut nödvändiga. Med anledning härav ber jag utöver vad hans excellens utrikesministern redan sagt få påpeka, att samtliga utrikesdepartementets tjänstemän äro förtroendeämbetsmän, vilka när som helst kunna skiljas från sina befattningar och sättas på exspektans eller förflyttas till annan plats. Det förefaller mig alltså, att i händelse samarbetet mellan utrikesministern och denne pressbyråchef skulle gnissla, så att detsamma bleve svårt eller nära nog omöjligt, enda lösningen vore, att chefen för pressbyrån finge förflyttas till annan post.

Jag är i likhet med herr Nilsson i Landeryd, men i motsats till herr Hansson, övertygad om, att man icke skulle främja besättandet av denna post med första klassens krafter, om innehavaren sattes på arvodesstat, därest man icke satte arvudet mycket högt. Ty våra tjänstemän bruka i allmänhet icke vara så värst pigga på, att man på det sättet utesluter dem från tjänstårsberäkning och pensionsrätt.

Jag tror således, att man även i detta fall gör klokast i att följa Kungl. Maj:ts förslag, och jag ber, herr vice talman, att få yrka bifall till herr Kvarnzeliuss med fl:s reservation.

Herr Nylander: Herr vice talman! Då herr Engberg på grund av nyligen inträffade omständigheter började sitt anförande

med ett visst principuttalande, kan jag icke underlåta att yttra ett par ord i anledning därav.

Jag ber då till en början få instämma i vad herr Engberg sade i så måtto, att även jag och säkerligen alla med mig beklaga vad som inträffat i fråga om de mångomtalade rubelaffärerna. Men att för den skull framkasta så att säga allmänna beskyllningar mot hela kåren inom utrikesdepartementet, det anser jag icke vara på sin plats. Jag vill från denna plats säga det, att hade icke sjukdom hindrat mig att närvara vid den s. k. rubeldebatten, så skulle jag velat begagna tillfället att då taga nämnda kår som sådan i försvar. Att det inom en kår finnes vissa personer, som kunna göra sig skyldiga till fel, bör ej på något sätt ge någon rätt att jämställa hela kåren med de på detta sätt felande.

Herr Engberg tror sig finna ett medel och en garanti mot dylika fel i framtiden i demokratiens segertåg. Jag tror mig gent emot detta kunna påstå, att knappast ens en fullt segrande demokrati innebär full garanti för att icke i framtiden fel kunna uppstå, ty även bland demokratiens män finnas förvisso felande individer. Det är individerna, som här skola bestraffas, och genom de åtgärder, som från utrikesdepartementets sida verkställas, komma de säkerligen också att bestraffas.

Vad frågan i övrigt beträffar skall jag nu närmast uppehålla mig vid de första punkterna i utskottets betänkande, nämligen vid frågan om tiden för lönestatens ikraftträdande. Jag vill då påpeka, hurusom dels genom de nya konsulat och andra befattningar, som väl i afön komma att bestämmas, och dels genom det anslag på 37,500 kronor för sista kvartalet i år, som väl också kommer att beviljas, kanske inrättas 8 - 9 nya platser inom karriären, således ett nog så betydande tillskott till de avlönade platserna inom utrikesdepartementet i förhållande till kåren i sin helhet. Då nu även enligt utskottets förslag både den yttre karriären och även den inre här hemma i möjligaste mån skola jämställas i lönehänseende, så att tjänstemännen både ute och hemma skulle bilda en kår i lönehänseende, så innebär utskottsmajoritetens förslag beträffande lönestatens ikraftträdande den 1 januari enligt min mening ett avsteg från den i övrigt av alla godkända principen om samma löneförmåner för den yttre och den inre karriären, i det att ju på detta sätt de nya platser vi nu få och vilka, som jag nyss nämnde, utgöra ett nog så stort antal i proportion till de redan existerande, komma att träda i kraft redan den 1 oktober, under det att själva omorganisationen av departementet skulle träda i kraft först den 1 januari nästa år.

Man må erinra sig, att genom denna nya utökning av antalet avlönade platser i utlandet och de stora uppgifter, som förvisso där komma att falla på dessa platsers innehavare, måste departementets här hemma i Sverige redan nu stora arbetsböroda ytterligare ökas, samtidigt som den härvarande organisationen skall kvarstå i det otillfredsställande skick, som från alla håll, oberoende av parti, givit anledning till så många klagomål. Jag kan icke finna annat, än att häri ligger en stor och nog så i ögonen fallande inkonsekvens.

*Ang. om-
organisation
av utrikes-
departementet
m. m.
(Forts.)*

Ang. om-
organisation
av utrikes-
departementet
m. m.
(Forts.)

Nu kommer den lösning, utskottsmajoriteten föreslagit, förvisso att innebära en onödigt lång övergångsperiod, i stället för att denna enligt min uppfattning framför allt under nuvarande tider borde göras så kort som möjligt. När jag framlade min motion i fjol, vilket ju var det första upphovet till de sakkunnigas tillsättande och här föreliggande förslag, framhöll riksdagen i den i anledning av motionen avlätna skrivelsen, att de åtgärder, som föreslogos i motionen och sedermera i utskottets betänkande, skulle igångsättas så fort som möjligt. Detta bör även andra kammaren nu i dag erinra sig. Vidare ha alla, såväl de sakkunniga och regeringen som också utskottet, erkänt det praktiska och lämpliga i att det bleve en cirkulation beträffande tjänstemännen inom den yttre och inre karriären. Såvitt jag kan se, innebär utskottsmajoritetens förslag ett avsteg från denna princip, låt vara att detta icke gäller längre tid än tre månader. Men skall man vara principfast, bör icke tiden spela någon roll, utan då bör man från första stund gå in på den princip, som av alla erkännes vara riktig. Utskottsmajoritetens förslag om uppskov med lönestatens ikraftträdande till den 1 januari är enligt min uppfattning desto mer otillfredsställande, som antagligen mänskligt att döma *just under denna tid* mycket viktiga frågor, både politiska, handelspolitiska och kommersiella, komma att falla på utrikesdepartementet, samtidigt som vi här i landet fortfarande äro i saknad av ett handelsdepartement, enär ju detta icke hinner att träda i verksamhet redan i höst. Kunde vi däremot beräkna att få utrikesdepartementets nya organisation färdig den 1 oktober, säger det sig självt, att departementet måste bliva mera ägnat och mera passande till att på ett tillfredsställande sätt fylla de ökade krav, som måste falla på detsamma.

För övrigt kan jag till slut, när denna punkt är före, icke underlåta att framhålla, hurusom de sakkunniga ansett denna sak i sin helhet så brådskande, att de enhälligt föreslagit den nya organisationens ikraftträdande redan den 1 juli i år, vilket sedermera vid statsrådsbehandlingen ändrades till den 1 oktober.

Då sålunda enligt min uppfattning här rent praktiska skäl ligga klart i dagen för, att denna organisation bör träda i kraft den 1 oktober eller så snart som möjligt, då vidare en sådan lösning står i överensstämmelse med riksdagens skrivelse i fjol och då jag finner de rent principiella betänkligheter, som herr Nilsson i Landeryd anfört, väga lätt, anser jag, att kammaren bör biträda reservationernas förslag. Vad beträffar herr Nilssons resonemang, framhålles det ju i propositionen, att det är nödvändigt att särställa utrikesdepartementet från övriga departement. För var och en, som haft tillfälle att tjänstgöra i utrikesdepartementet, står det för visso alldeles klart, att man omöjligen kan jämställa de förhållanden, under vilka tjänstemännen i utrikesdepartementet arbeta, med dem, under vilka tjänstemän i övriga departement här hemma arbeta. Det tillkommer så många svårigheter, utgifter och andra förhållanden, när man är anställd i utrikesdepartementets tjänst, som man icke har någon känning av i övriga departement, att endast detta i och

för sig är ett tillräckligt tungt vägande motiv för, att man måste särställa utrikesdepartementet från de övriga.

På grund av de skäl, jag sålunda anfört, ber jag, herr vice talman, att få ansluta mig till reservanternas förslag, nämligen att denna nya organisation och lönestat skulle träda i kraft redan den 1 oktober innevarande år.

*Ang. om-
organisation
av utrikes-
departementet
m. m.
(Forts.)*

Herr Lindman: Herr vice talman, mina herrar! Då vi gå att avgöra och fatta beslut i en organisatorisk fråga rörande utrikesdepartementet av den stora omfattning och betydelse, som föreliggande förslag innebär, så skulle jag vilja uttala den förhoppningen, att den nya organisationen måtte följas av lycka och framgång, när den kommer att träda ut i det levande livet. Men det är särskilt en del av denna omorganisationsfråga, som jag fäst min uppmärksamhet vid och som jag därför skulle vilja yttra några ord om. Det är den viktiga del, som rör våra handelsärendens behandling i utrikesdepartementet.

Såsom herrarna ha sig bekant, har i detta förslag begärts dels en avdelning, som kallas den politiska och handelspolitiska avdelningen, på ordinarie stat och dels på extra stat en avdelning, som kallas handelsavdelningen. Ser man efter, vilka ärenden förstnämnda avdelning skulle handlägga, finner man, att hit skulle hänföras utom politiska ärenden och sådana frågor, vilka kunna betraktas som handelspolitiska, även handels- och sjöfartsavtal, frågor av finanspolitisk natur, frågor angående tullar och acciser, överenskommelser om mynt, mått och vikt, ärenden beträffande svenska undersåtars beskattning samt frågor rörande kongresser på det handelspolitiska området o. s. v. Nu har man utom denna politiska och handelspolitiska avdelning, som jag nyss nämnde, även avsett att inrätta en handelsavdelning, och det är om sättet för dess inrättande, som jag skulle vilja uttala mig. Denna avdelnings personal skulle handlägga frågor, som röra avsättningsmöjligheter för svenska alster och importen av främmande varor till Sverige. Under densamma skulle lyda handelsattachéerna, och ledningen skulle stå i intim kontakt med representanter för vårt näringsliv. Detta är i allra största korthet en sammanfattning av de uppgifter, som skulle påvila denna avdelning. Vad man stannar i viss tvekan inför är, huruvida avdelningen skall ha en självständig ställning och sålunda arbeta parallellt med och vid sidan av den politiska och handelspolitiska avdelningen eller om den skall inrangeras i den sistnämnda. Går man till handlingarna i denna sak, finner man, att kommittén för sin del visserligen ansett, att här ifrågavarande ärenden närmast borde uppdragas åt en inom den politiska och handelspolitiska avdelningen förlagd särskild byrå, men kommittén framhåller, att en sådan anordning under nuvarande övergångsperiod torde erbjuda vissa olägenheter, vilka icke böra förbises. Kommitterade anse sålunda, att nu ifrågavarande del av utrikesdepartementet egentligen borde utgöra en byrå under den politiska och handelspolitiska avdelningen, men de ha stannat vid, att den under en övergångstid bör inrättas som en självständig avdelning, dock uppförd på extra stat. Det ut-

*Ang. om-
organisation
av utrikes-
departementet
m. m.
(Forts.)*

vecklas vidare i kommitterades utläggning om denna sak, att det är av vikt, intill dess handelsdepartementet kommer till stånd, att utrikesdepartementet, som då får handlägga ärenden, vilka kunna beröra även andra statsmyndigheter, har en avdelning, som kan med vederbörlig kraft taga hand om desamma. Med hänsyn härtill och till möjligheten att kunna få lämplig person såsom chef för avdelningen föreslås, att denna tills vidare uppföres som en självständig avdelning.

I förbigående vill jag erinra, att kommerskollegium förordat det alternativet, att den bör ingå som en byrå i den politiska och handelspolitiska avdelningen.

Slutligen har man i raden av yttranden, som här föreligga, departementschefens uttalande, vilket i viss mån avviker från de andra, dock icke i annan mån, än att departementschefen starkare understryker, att denna byrå bör vara en självständig avdelning, vilket han icke finner vara stridande mot en god organisation. Han erinrar om den stora arbetsbördan och det stöd, avdelningen skulle bli för de enskildas arbete, samt framhåller, att det även efter den övergångsperiod, som inträder, innan handelsdepartementet kommer till stånd, är väl försvarat, att avdelningen fortfar att vara en självständig avdelning, därför att en tjänsteman därinom på det sättet får större auktoritet i sin ställning som ledare för den kommersiella informationsverksamheten i utlandet och att det även är av betydelse med hänsyn till hans förbindelse med den svenska handelsvärlden och för ledningen av handelsattachéerna.

För egen del ansluter jag mig helt till den uppfattningen, att det vore riktigare, om denna avdelning inrangerades som en byrå under den politiska och handelspolitiska avdelningen. Det är därför med stor tillfredsställelse jag funnit, att statsutskottet i sitt föreliggande betänkande uttalat sig i den riktningen, då utskottet säger, att det, i likhet med vad de sakkunniga framhållit, finner, att det under vanliga förhållanden vore både principiellt och praktiskt riktigtast, att ifrågavarande ärenden förlades till en under den politiska och handelspolitiska avdelningen upprättad särskild byrå, varigenom samtliga ärenden rörande utrikeshandeln skulle komma att handläggas av en och samma avdelning. På grund av föreliggande förhållanden vill emellertid utskottet under en övergångstid vara med om, att det tills vidare upprättas en självständig avdelning, uppförd på extra stat. De skäl, som efter mitt förmenande tala kraftigt för, att den bör inrättas som en byrå under förutnämnda politiska och handelspolitiska avdelning, äro framför allt, att man icke gärna bör skilja de handelspolitiska ärendena från de rena handelsärendena. Visserligen kan man göra det, men det är icke lyckligt, om man skiljer dem, så att de undandragas den gemensamma ledningen för att i stället handhavas av två självständiga byråer, vardera med sin chef. Det kommer på det sättet att införas en dualism mellan de båda avdelningarna, som utan tvivel kan för- anleda kompetensstvister dem emellan. Men dessutom får man ej förbise, att dessa ärenden skola i sin vidare handläggning övertagas

av administrativa verk, kanske i främsta rummet kommerskollegium, men även av andra verk, och då få dessa, kommerskollegium eller, låt mig säga handelsdepartementet, icke att göra med en, utan med tvenne avdelningschefer i utrikesdepartementet eller med tvenne avdelningar. Efter min uppfattning är det organisatoriskt oriktigt att göra en uppdelning på detta sätt, och jag skulle vilja säga att, såvitt jag förstår, ha de handelspolitiska ärendena och handelsärendena nästan mera sammanhang med varandra än de politiska med de handelspolitiska.

Utav dessa skäl har jag ansett, att dessa ärenden borde handhavas av en byrå, och jag skulle helst, herr vice talman, ha velat framställa ett yrkande, gående ut därpå, att man i föreliggande förslag skulle stryka anslaget till denna extra avdelning och i stället införa detsamma likaledes som extra anslag under den politiska och handelspolitiska avdelningen. Men jag skall avstå från att göra detta yrkande, därför att nu har första kammaren redan fattat beslut i den riktning, som utskottet förordat, och möjligen kunde det uppstå tvivel om, huru man skulle förfara med en gemensam votering, därest andra kammaren skulle bifalla ett sådant yrkande. Därför vill jag avstå därifrån och inskränka mig till att uttala såsom ett önskemål, som jag skulle vilja kraftigt understryka, att detta är, efter vad som förekommit och efter vad som statsutskottet uttalat, att betrakta som en provisorisk anordning, så att, så fort handelsdepartementet inrättats, man bör återgå till den form, som både kommittén och statsutskottet liksom även kommerskollegium ha förordat såsom den riktiga, nämligen att nu ifrågavarande ärenden böra förläggas till en byrå under den politiska och handelspolitiska avdelningen.

Hans excellens herr ministern för utrikesärendena Hellner: Herr talman! Oaktat den föregående ärade talaren icke framställde något yrkande, anser jag mig dock böra utveckla den tankegång, varpå jag stött mig i mitt yttrande till statsrådsprotokollet.

Den ärade talaren ansåg, att det skulle vara organisatoriskt oriktigt att förlägga de rena handelsärendena till annan avdelning än den handelspolitiska avdelningen, och han ansåg fara för kompetenskonflikter föreligga mellan dessa båda avdelningar. Jag anser för min del, att den s. k. kommersiella informationen, eller de ärenden, som särskilt skola ligga under handelsavdelningen, ha en så speciell karaktär, att man icke kan ställa dem alldeles tillsammans med de handelspolitiska ärendena. De handelspolitiska ärenden, som böra under den politiska och handelspolitiska avdelningen röra huvudsakligen bindande och avslutande av handelstraktater med främmande länder samt frågor, som hava samband med teckning av dessa traktater vid sidan om dessa handelspolitiska uppgifter, som kan sägas avse dels att inhämta upplysningar angående avsättningsmöjligheter i utlandet dels ock att tillhandahålla den svenska allmänheten dylika upplysningar. — Dessa ärenden hava alltså, så vitt jag kan finna, en alldeles särskild karaktär. Jag tror vidare, att

*Ang. om-
organisation
av utrikes-
departementet
m. m.
(Forts.)*

Ang. om-
organisation
av utrikes-
departementet
m. m.

(Forts.)

om kompetenskonflikter skulle uppstå, vilket jag icke vill hålla för osannolikt, så kan det lika gärna uppstå sådana mellan två eller flera byråer under samma avdelning som mellan två avdelningar.

Det för mig viktigaste skälet, varför jag anser, att dessa ärenden böra överlämnas åt en avdelning, ligger emellertid däri, att jag anser, att den person, som skall ha dessa ärenden om hand, bör ha en mycket intim kännedom om det svenska näringslivet och jämväl äga en personlig kännedom om näringsidkarna. Om man nu såsom chef för denna verksamhet sätter en person i byråchefs ställning, så är det mycket sannolikt, att han icke kommer att förbli länge på den posten. Ty är det en duglig karl, så kommer han att sträva efter att komma upp till en högre avlönad befattning. Men det önskvärda är, att man skall kunna bibehålla en person, som har intim kännedom om näringslivet och en intim beröring med dess utövare. Och därför anser jag det vara av vikt, att han får en sådan ställning, att man har utsikt, att han skall stanna kvar. Skillnaden i avlöningen är 2,000 kronor. Den skillnaden anser jag spela en mycket obetydlig roll, då man tänker på vilka högst betydande be- lopp, som ställas till förfogande för ifrågavarande verksamhet. Det gäller icke blott att leda alla konsulats och generalkonsulats verksamhet på den kommersiella informationens område, utan därtjämte att leda den verksamhet, som skall utföras av handelsattachéerna.

Emellertid har frågan i detta ögonblick icke någon praktisk betydelse, och även jag har förklarat, att jag kan acceptera den lösning, som utskottet föreslagit, nämligen att avdelningen tills vidare sättes på extra stat, så att man kan hinna få ytterligare utredning och erfarenhet om, huru denna kommersiella information till sist lämpligen bör definitivt anordnas.

Herr E r i k s s o n i Grängesberg: Herr vice talman! Inom statsutskottet har icke rått mer än en mening, därom, att det förslag, som här framlagts beträffande omorganisationen av utrikesdepartementet, bör av riksdagen bifallas. Det har icke rått mer än en mening därom, att våra utrikesärenden, våra handelsförbindelser med främmande länder äro av så ytterligt stor betydelse, att man får icke vara knusslig, när det gäller att ordna denna angelägenhet. Vi, som biträtt utskottsmajoritetens mening beträffande ikraftträdandet och som sålunda anse, att den nya staten bör tillämpas från den 1 januari, dela fullständigt den synpunkten och denna uppfattning. Men vi ha icke känt oss övertygade om, att det vore så alldeles nödvändigt att bryta den, kan man säga hävdvunna princip inom den svenska statsförvaltningen på det sätt, som här blivit föreslaget. Det finns icke mer än ett känt exempel, där man tillämpat en ny stat annat än från den 1 januari, och det är beträffande jordbruksdepartementet — åtminstone känna icke de äldre riksdagsmännen några exempel från annat håll. Det har nu återopats hur det skedde, när jordbruksdepartementet inrättades. Men då var förhållandet det, att lönestaten måste träda i kraft den dag Konungen godkände grundlagsändringen. I övrigt ha emellertid alla ändringar i gällande stater, som jag kan erinra mig,

skett den 1 januari, utom när det gällt de affärsdrivande verken, statens järnvägar, post-, telegraf- och vattenfallsstyrelserna i fråga om vilka lönerglering och löneförhöjning inträtt under löpande år. Det beror därpå, att dessa affärsdrivande verk betala lönerna till tjänstemännen och driftkostnaderna av de inkomster, som de få för sin verksamhet; de gå således icke in i statsförvaltningen på samma sätt som de övriga centrala verken göra. När nu så är förhållandet, då har majoriteten inom statsutskottet ansett, att man icke bör bryta mot den princip, som är hävdvunnen, d. v. s. att en av riksdagen godkänd och fastslagen stat för ett ämbetsverk skall gälla året ut.

Det skäl, som härvid blivit anfört för, att tillämpningen skulle gälla från den 1 oktober, är det, att det vore så ytterligt viktigt, att denna omorganisation träder i kraft fortast möjligt. Jag har redan erkänt, att samtliga i statsutskottet inse till fulla betydelsen av denna omorganisation. Men å andra sidan måste man enligt min mening säga sig att när under dessa brydsamma år, som varit, sedan kriget började, och nu under den senast gångna delen av året utrikesdepartementet kunnat klara sig med den arbetskraft, som den haft på extra stat, så förefaller det mig, att en förändring redan under de tre sista månaderna av innevarande år icke vore av den betydelse, att man bör gå med på någon annan mening än den, som riksdagen hittills omfattat.

Ja, detta är de synpunkter som majoriteten haft för sin ståndpunkt. Jag vet visserligen innerligt väl, att statsutskottssynpunkterna i detta fall numera icke har någon kurs i riksdagen, och det kan kanske vara både bra och icke bra, därom må framtiden döma. Beträffande övergången har jag emellertid, herr vice talman, velat utveckla de synpunkter, som för utskottsmajoriteten varit de avgörande.

Jag har här biträtt en reservation, nämligen beträffande pressavdelningens ställning. Jag skall utöver det, som min partivän herr Hansson i Stockholm anfört, be att få tillägga några ord härutinnan. Jag är ju lekman både på det utrikespolitiska området och på pressområdet, men utifrån sett kan jag icke förstå annat, än att av de arbetskrafter, som böra finnas i utrikesdepartementet är chefen för pressavdelningen en av de förnämsta och viktigaste. Det måste vara av yttersta vikt, att utlandet får en auktoritativ kännedom om de stämningar, som här göra sig gällande gentemot främmande land, och vissa uppfattningar, som i övrigt här göra sig gällande, ävensom att man där får en klar och bestämd uppfattning om utrikespolitiska syften och önsknningar och stämningar i vårt land. Men för att detta skall komma ut till de främmande medborgarnas kännedom, så måste det finnas en pressavdelning, som har öppna kanaler till de ledande tidningsorganen. Denna sak får icke tagas schablonmässigt på vanligt tjänstemannamåner. Det måste således som pressavdelningens chef anställas en man med stora kunskaper i vad det gäller tidningsmannaverksamheten och en man, som har så rika förbindelser som möjligt för att kunna få fram vad han vill säga. Men då har det syntts åtminstone mig, att det icke kan vara möjligt att få en sådan man för den lön, som bjudes en första legationssekreterare. Avlöningen för en

*Ang. om-
organisation
av utrikes-
departementet
m. m.
(Forts.)*

Ang. om-
organisation
av utrikes-
departementet
m. m.
(Forts.)

förste legationssekreterare är 9,600 kronor — det blir lönetillägg och lönereglering i en snar framtid — men låt så vara, jag kan icke tänka mig, att det är möjligt att få en högt kvalificerad pressman för den lönen. Det är väl ändå meningen, att skola vi inrätta en pressavdelning, så bör den icke förestås av vanliga legationstjänstemän, låt vara att dessa äro mycket duktiga karlar i och för sig, utan det skall vara en man, som är tränad inom pressen, och en man, som verkligen har förbindelser inom världspressen och där kan göra sin stämna hörd. Dessutom har jag av rent ekonomiska skäl funnit, att när det gäller att bestämma lönen för denna befattning, kan det icke vara möjligt få en man med erforderlig duglighet för en sådan lön, och att höja den ordinarie lönen utöver vad som är föreslaget, lärer väl heller icke gå. Det finnes väl då ur den synpunkten ingen annan väg än att sätta befattningen med arvode, enbart.

Nu ha vi dock i detta fall i vår reservation icke kunnat föreslå något högre arvode, därför att ingen motion därom väckts, ty såsom reservanter ha vi ingen motionsrätt; och vi ha därför i vår reservation nödgats hemställa till Kungl. Maj:t att till nästa riksdag framlägga förslag om högre arvoden för dessa två tjänstemän på pressavdelningen, som vi här talat om, än vad som skall tillkomma ordinarie tjänstemän.

Nu har det också varit en annan synpunkt, som legat till grund för reservationen, och det är den synpunkt, som utvecklats av herr Hansson, d. v. s. vi ha ansett, att för platsens egen skull och för utrikesministerns skull, med ett ord för att landet skall få den största nyttan, kan det vara nödvändigt att få ett ombyte utan svåra slitningar och ceremonier. Det är också en synpunkt, som jag för min del gett mitt fulla gillande, och jag kan icke finna annat, än att det ligger mycket i den synpunkten. Det är alls icke därför, att jag vill göra partipolitik, det är icke för att detta skall bli en partipolitisk sak av första ordningen, som jag framför denna synpunkt, men det kan väl icke bestridas annat, än att det kan komma sådana förhållanden, att det kan bli svårt att få ett samarbete mellan utrikesministern och den man, som skall till utlandets press föra fram utrikesministerns och regeringens intentioner och innersta tankar. Man kan naturligtvis tänka sig vem som helst utföra detta, men det kan utföras på olika sätt. Det kan utföras med sympati, och då blir det till ett stort intresse, men det kan också utföras med motvilja.

Nu har ju herr utrikesministern här påpekat, att man kan göra ombyten, även om man biträder Kungl. Maj:ts förslag. Det är så, att kabinettssekreteraren och chefen för den handelspolitiska avdelningen ha en lika ömtålig ställning, påstår herr utrikesministern, och det tror jag nog är riktigt. Men där är cirkulationen redan bestämd; man har tänkt sig, att dessa tjänstemän skola cirkulera. Men i fråga om chefen för pressavdelningen skulle så icke ske. Han kan ju icke sändas ut såsom legationssekreterare eller såsom konsul och säkerligen icke heller såsom minister. Han måste således stanna här hemma. Då blir det så, säger hans excellens, att hans karriär får avbrytas, han kan sättas på exspektans. Ja visst, nog låter det sig göra, men

vi veta väl, vilket förskräckligt buller det blir inom tidningspressen och vilka lidelser, som uppväckas, om en ordinarie tjänsteman sattes ur funktion. Det är någonting, som en regering eller en departementschef drager sig för i det allra längsta. Är det återigen fråga om en man, som har arvode, kan saken ordnas på ett lättare, behändigare och behagligare sätt. Således även ur den synpunkten har det synt mig, att den reservation, vi fört fram här, har bättre skäl för sig.

Herr talman! Jag ber sålunda att beträffande ikraftträdandet få yrka bifall till utskottets förslag, men beträffande pressavdelningen bifall till den reservation, som är framställd av herr Hansson i Stockholm m. fl.

Herr V e n n e r s t r ö m: Herr vice talman! Det har från herr Engbergs sida, enligt min tanke med fullt fog, betonats den synpunkten, att jämsides med denna nödvändiga omorganisation, är det lika nödvändigt att här få in en ny anda i de gamla formerna. Jag tror, att denna rätt dyrbara och rätt omfattande omorganisation är absolut nödvändig och att riksdagen i det fallet icke bör knussla. Men jag tror på samma gång med herr Engberg, att får man de nya läglarna, men på dem det gamla och sura vinet, så äro de nya läglarna av tämligen liten betydelse. Jag tror, att vi måste tyvärr med herr Engberg säga, att det gamla vinet är väl surt. Det är dock för den svenska demokratien och för regeringspartierna en hederssak, att vid denna nya organisation även lägges vederbörlig vikt vid just de synpunkter, som framförts från herr Engbergs sida. Det är en hederssak, därför att när man intog en så bestämd ställning i Luxemburgsaffären, vilken herr Engberg med fullt fog vidrörde, så måste man fullfölja denna ställning och detta positionstagande även i vad gäller förhållandena inom det utrikesdepartement, som sedan bär ansvaret för våra utrikesaffärer.

Jag vill hänvisa till, att när vi för ett år sedan behandlade dechargen, så anförde herr Branting, att utrikesministern var den personligen ansvarige för missförhållanden inom departementet. Han anförde, att en viss kommuniké, då den sändes från herr Lindmans sida, hade en överskylande karaktär, och att densamma uppenbarligen var i viss mån avsedd att förvilla allmänheten. Det anfördes då från herr Hamiltons sida, såsom talesman för liberalerna, att vad som hänt i Luxemburgsaffären var en smutsfläck på den svenska vapenskölden. När man intog den ställningen då, kan man vid detta tillfälle icke gå förbi saken, utan man måste intaga samma ställning gent emot sin egen regering och gent emot de missförhållanden, som finnas inom de svenska beskickningarna utomlands.

Herr Nylander har anført, att demokratien icke är någon garanti för bättre förhållanden, och jag ger honom fullständigt rätt. Jag tror, att demokratiens seger i och för sig själv icke innebär den nya andan, och därför bör man i fråga om den demokrati, som vill segra redan från början se till, att man vid denna nödvändiga omorganisation får in den från herr Engbergs sida med fullt fog påtalade nya andan. Jag vill i det fallet säga som min tanke, att man

*Ang. om-
organisation
av utrikes-
departementet
m. m.
(Forts.)*

Ang. om-
organisation
av utrikes-
departementet
m. m.
(Forts.)

tyvärr icke har anledning att såsom man här på en del håll vill göra, allt för mycket sätta förtroende till den starka viljan från de nu styrande inom regeringen. Jag vill icke i det fallet som regeringsadjutant åberopa herr Nylander, som ju i ögenskap av förut anställd vid svenska beskickningar nu uppenbarligen talade, som om han alljämt tillhörde desamma, och påstod, att det icke fanns någonting att där klandra.

Jag vill fastmera fästa mig vid vad herr Jönsson i Revinge sade, nämligen att missförhållandena vore övergående och att man kunde hysa fullt förtroende för regeringen. Så säger i detta fall talesmannen för ett av regeringspartierna. Man måste konstatera den uppenbara skillnaden mellan detta tal nu: »fullt förtroende, enbart övergående missförhållanden», med vad som talades från ansvariga talesmän från samma sida vid behandlingen av den förut nämnda Luxemburgsaffären.

Jag vill yttermera hänvisa till, vad herr utrikesministern yttrade, då han i sitt svaromål på herr Engbergs anförande nästan lade huvudvikten därvid, att allt var gott och väl inom det egna departementet. När det i alla fall från herr utrikesministern kom en kommuniké den 8 mars, som ändå kan sägas vara i vissa fall parallell till utformningen i vad gäller överslätrandet, med den, som herr Lindman kommit med förut; när det vidare har hänt, att då från en av regeringens ledamöter ifrågasatts att röja upp i detta hänseende, det har gjorts försök, att man skall inrikta strålkastaren på en av bifigurerna, en av statisterna, för att kunna, såsom synes, något inrikta densamma på skeva linjer, då vill jag säga, att jag kan icke med herr Jönsson i Revinge uttala det stora förtroendet och tilliten, att allting skall göras, som verkligen bör göras.

Jag vill vidare fästa uppmärksamheten därvid, att man har i utskottets betänkande med fullt fog strukit under, huru ofantligt viktiga de rent ekonomiska frågorna redan äro och även komma att bli i fortsättningen. Man har betonat, att de ekonomiska frågorna redan i denna stund ligga i första planet och att för framtiden det mest nödvändiga måste var, att man knyter an nya förbindelser och tar upp de gamla, så att man har mesta möjliga kraftunderlag att sköta våra rent ekonomiska förhållanden med främmande stater. Det är en fullt riktig synpunkt, som icke kan nog kraftigt understrykas, och det är glädjande, att även den nya organisationen lägger huvudvikten till stor del just vid denna synpunkt. Men jag vill här tillägga, att även denna nya organisation är av ganska litet värde, om man icke sköter rekryteringen av dessa nya ekonomiska poster med den största möjliga omsorg. Jag säger detta, därför att det under de gångna tiderna uppenbarligen har brustit i det avseendet. Om vi se på den representation, som vi haft inom Ryssland, så få vi väl ändå säga, att den ekonomiska förmågan, den ekonomiska träningen och den ekonomiska vederhäftigheten varit de minsta möjliga. Detta har måhända icke varit fallet med själva spetsarna, men i de breda lagren, där man fått en formlig gräshoppsvärm av unga herrar akademici. Man bör ju icke klandra dem,

men en student- eller kandidatexamen är ju ingen garanti för att kunna sköta de ofantligt viktiga ekonomiska frågorna så, som de verkligen böra skötas. Man har därför fått detta rent förtjusande studentikosa lättsinne i fråga om skötseln av viktiga ekonomiska frågor. Man får en halv miljon rubel borttrollade ungefär med samma konststycke, som vore värt en den mest skicklige utövare av trollerikonsten. Man deponerar, man lånar, man lägger in en liten lapp och antecknar, att den och den har lånat den och den summan. Om rekryteringen skall gå efter den linjen, då får man säga, att de nya formerna komma i fortsättningen att vara av tämligen liten betydelse. Nu kan ju visserligen med fog anmärkas, att det här varit ett extraordinärt förhållande och att de här unga akademici ha huvudsakligen skött krigsfångeangelägenheter, Röda kors-frågor och sådant. Det är visserligen sant, men å andra sidan har dock anförtratts dem synnerligen viktiga ekonomiska uppdrag. Jag vill nämna ett enda fall, nämligen då det gällde att undersöka möjligheten att erhålla spannmål till Sverige från Ukraina. Det var måhända en tämligen dödfödd tanke, svår att realisera, men den borde i alla händelser ha ägnats en allvarlig och allsidig undersökning. Vem fick förtroendet att verkställa den undersökningen? En ekonom kanske, en man som kände livsmedelsfrågorna? Naturligen icke. Det var nämligen herr Gösta Langenfelt. Jag tror icke, att han var mannen att klara den frågan. En person måste väl åtminstone något känna till spannmålsfrågan och andra viktiga ekonomiska frågor för att vara i stånd att utreda en så viktig ekonomisk angelägenhet som denna.

Jag vill slutligen anmärka, att man har i instruktionen för departementet eller uti bestämmelserna om de villkor, varunder avlöningsförmånerna utgå, inryckt en § 3, som synes mig ha ett viktigt innehåll. Man har där fastslagit principen om att befattningarna inom departementet, vid beskickningarna och konsulaten, icke må förenas med annan tjänst å Kungl. Maj:ts, riksdagens eller kommunens stat, ej heller med allmänt uppdrag. Detta är alltså själva principen, och endast i undantagsfall skulle man kunna därifrån bevilja dispens. Detta är en riktig tanke, men jag tillåter mig fråga: Hur skall densamma kunna realiseras med full kraft, vad angår de underordnade befattningarna, när det är känt, att själva departementschefen är ordförande i tobaksmonopolets styrelse med en lön på 10.000 kr., och då han ställde som villkor för att han skulle bli departementschef att han finge behålla nämnda tjänst? När så kan vara fallet, när dylika exempel komma ovanifrån — och de exemplen fullföljas nog säkerligen med glädje nere i de djupa leden — då vill jag i denna fråga framhålla, att skall man ge vederbörlig kraft åt den ifrågavarande § 3 med dess riktiga tankegång, bör man börja genom att ge goda exempel ovanifrån och icke vänta sig, att man längre ned skall fullfölja goda föredömen, om sådana ej finnas så att säga i »topparna».

Jag har velat göra dessa erinringar, och jag måste som min tanke säga, att man bör ur demokratiens synpunkt med hänsyn

*Ang. om-
organisation
av utrikes-
departementet
m. m.
(Forts.)*

Ang. om-
organisation
av utrikes-
departementet
m. m.
(Forts.)

till de nödvändiga ekonomiska krav, vilka äro framtidens livskrav för Sveriges vidkommande, göra det bästa möjliga av denna omorganisation. Jag vill med den uppfattningen i det stora hela instämma i de synpunkter, som här framförts dels av herr Bernhard Eriksson och dels även av herr Hansson i Stockholm.

Herr talmannen, som under herr Vennerströms anförande inträtt och övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, gav härpå ordet till

Herr Engberg, som yttrade: Herr talman! Jag är uppkallad av ett yttrande av herr Jönsson i Revinge. Han gick i sitt anförande in på frågor, vilka jag endast hade andragit såsom illustrerande vad jag betraktade såsom något det där icke finge vidare upprepas. Han sade, att vi hade rätt att betrakta det skedda såsom övergående episoder av mindre betydenhet. Det är på denna punkt, som jag skall be att bestämt få säga ifrån, att jag icke kan dela hans mening. Vi ha icke rätt att påstå, att det här är fråga om endast övergående episoder. Jag vill erinra om vad jag betonade i mitt första anförande, nämligen, att när det gällde den första av de episoder, om vilka herr Jönsson yttrade sig, Luxburgsaffären, stodo vi alla å den demokratiska sidan fullständigt eniga därom, att det här tydligen fanns en anda, som icke borde få existera längre. Så länge den andan finnes, löper man risk, att en upprepning kan förekomma, och det är just för att förhindra en dylik upprepning, som man också har rest kravet på, att här måste en reorganisation äga rum icke bara till formerna, utan även till andan.

Jag ber också på denna punkt få gentemot hans excellens herr utrikesministern replikera, att det icke från min sida var ifrågasatt något angrepp på vad *han* formulerade såsom en pliktuppfyllelse från tjänstemännens sida, utan det finnes också något, som heter den anda, i vilken man fullgör sina plikter. Det är gent emot den andan, jag skulle också kunna kalla det det systemet, som jag för min del vill inlägga en bestämd varning. Jag håller före, att innan vi bliva av med detta system, som är bärare av allt det gamla, det demokratiska genombrottet i statslivet betyder ganska litet i fråga om de funktioner, som staten har att utöva på detta synnerligen viktiga område. Det gamla systemets bankrutt har bekräftats på åtskilliga andra områden; det måste också bekräftas på detta därigenom, att man nu verkligt i samband med den yttre reorganisationen av formerna för utrikesdepartementet också kommer till denna inre reorganisation, som gör det omöjligt, att sådana saker, om vilka här erinrats, kunna upprepas. Jag tror nämligen bestämt, att vi icke utåt kunna tåla alltför många törnar av det slag, som förekommit.

Det var detta, herr talman, jag ville betona.

Vidare anförde:

Herr Nylander: Herr talman! Herr Vennerström påstod

nyss, att jag skulle såsom för detta tjänsteman inom utrikesdepartementet funnit allting där gott och väl. Jag vill då endast nämna, att jag icke varit fast anställd inom departementet utan endast en gång i tiden varit handelsattaché. Emellertid vill jag gentemot herr Vennerströms anförande invända, att jag just på den tiden fann, att icke allting där var så väl beställt, och i anledning härav framlade jag min motion i fjol. När jag gjorde detta, siktade jag visserligen huvudsakligen på förändringar inom utrikesrepresentationen, men var samtidigt övertygad om, att efter utvidgningar inom departementet, förändrade antagningsbestämmelser etc., som jag föreslog, en omorganisation av själva departementet även måste följa. Jag tror mig därmed ha visat, att jag inte alls tillhör den byråkratiska eller reaktionära skola, som herr Vennerström tror.

Nu har även herr Vennerström gått med på herr Engbergs synpunkter i fråga om rubelhistorierna. Jag ber att än en gång få understryka vad jag sade redan vid förra tillfället jag yttrade mig, nämligen att denna sak är en synnerligen tråkig historia. då det här rör sig om svenska tjänstemäns eventuella förseelser. Men när nu herr Vennerström framskjuter demokratien och dess insatser för förbättrande av dessa förhållanden, kan jag inte underlåta att framställa en fråga: ha ej i själva verket, visserligen icke demokratiens tjänstemän, men demokratiens yttersta representanter här i Sverige också sysslat med vissa rubeltransporter från Ryssland hit till landet — åtminstone förefaller det så efter några uppgifter i Social-Demokraten för en tid tillbaka. Exportförbundet för rubler gällde väl dem lika väl som övriga personer, antar jag. Jag tror, att man med hänsyn bland annat härtill bör sopa rent för egen dörr, innan man ger sig för långt intill andras hus.

Herr Hansson i Stockholm gick in på den nya pressbyrån och dess organisation. Han framhöll, hurusom högern nu suttit vid makten i många år och genom sina tjänstemän fortfarande äger ett stort inflytande här i landet. Han säger vidare, att det måste bli demokratiens uppgift att sopa rent och att bl. a. demokratien just inom pressbyrån bör få ett mera dominerande inflytande. Om man nu vill draga konsekvenserna av detta resonemang, skulle jag vilja fråga: om det förhåller sig så, att högern helt har dominerat, vad vill då herr Hansson? Jo, han vill, att socialdemokratien skall göra det i stället. Men blir det därför bättre? Det är ju att gå från den ena ytterligheten till den andra. Om saken ligger så, som herr Hansson säger, är det väl ändå något ologiskt att göra på detta sätt. Det rätta borde väl vara att söka gå en medelväg, att söka få fram ett rent opartiskt tillstånd. Och opartiskhet har jag för min del sökt eftersträva, även om jag är en stackars högerman och även om herr Hansson tillvitar oss, att vi kalla högerpolitik för opartisk politik.

Herr Eriksson i Grängesberg framförde vissa synpunkter rörande ikraftträdande av den ifrågavarande lönestaten, de synpunkter nämligen, som dominerade vid utskottsmajoritetens fattande av sitt beslut. Han sade, att alla äro överens om, att en omorganisation

*Ang. om-
organisation
av utrikes-
departementet
m. m.
(Forts.)*

Ang. om-
organisation
av utrikes-
departementet
m. m.
(Forts.)

måste ske. Det tyckes mig dock vara mycket märkvärdigt, att, när alla äro eniga om denna sak, det icke skall vara naturligt, att den omorganisation, som det föreliggande förslaget skall genomföra, icke får ske så fort som möjligt. Häremot invänder då herr Eriksson, att när departementet under krigsåren klarat sig så bra, som det gjort, borde det väl kunna reda sig tre månader till. Men då måste jag säga, att då herr Eriksson i Grängesberg ju också framhållit att departementet klarat sig dåligt — ty alla äro ju, säger herr Eriksson, överens om, att en omorganisation måste ske — ja, då leder utskottsmajoritetens förslag till den ståndpunkten, att det dåliga tillståndet skall fortsätta ännu tre månader. Detta är, synes det mig, en märkvärdig uppfattning, ty är något dåligt, bör det förbättras så fort som möjligt, och som sagt, ha alla erkänt, att det här icke står bra till.

Efter dessa repliker skall jag med anledning av, att herr Lindman i sitt anförande berört handelsavdelningens ställning — denna fråga utgör ju föremål för en av reservationerna, kanske en av de viktigaste — be att få ingå på den frågan.

Jag vill för min del framhålla, att jag mycket väl vet, att det från en del håll gjorts gällande, att inom affärskretsar i vårt land rätt och ännu är rådande ett missnöje med handelsavdelningen inom utrikesdepartementet. Jag erkänner, att en sådan uppfattning på en del håll förefinnes. Samtidigt vill jag emellertid understryka, att orsaken till det påpekade missförhållandet ytterst har sin grund i brist på organisation, i brist på skolad och brist på tillräcklig personal. Det har sannerligen icke varit lätt att under krigsåren med dess oerhört växande uppgifter och uppdrag anpassa handelsavdelningen efter de nya kraven med hänsyn till de begränsade resurser, som alltid stått till dess förfogande. Och härvid har för visso vissa sparsamhetshänsyn, som alltid göra sig gällande här i riksdagen, varit en av de springande punkterna.

Jag framhöll nyss, att när jag förra året framlade min motion jag givetvis först och främst hade de kommersiella och handelspolitiska ärendena i utlandet för ögonen, väl inseende, att reformer på detta område främst voro av nöden. Men jag insåg också väl att, som jag nyss anförde, de betydande förändringar, som föreslogos, måste medföra en omorganisation av departementet självt och därmed av den inom detsamma förefintliga handelsavdelningen. Då jag sålunda utgått från dessa synpunkter är det givet att jag för min del icke kan tillstyrka borttagandet av varje speciell handelsavdelning inom utrikesdepartementet, inte ens enligt den omorganisationsplan, som nu föreslås. Vad jag siktat efter är nämligen just större effektivitet vid behandling av kommersiella ärenden inom departementet. Man torde dock kunna antaga, att en sådan av alla önskad effektivitet knappast vinnes genom att inom utrikesdepartementet taga bort varje kommersiell avdelning, underavdelning, byrå eller vad man må kalla det; den kan icke vinnas, om man inskränker sig till att överflytta dessa stora och viktiga uppgifter till den nyligen här i riksdagen beslutade upplysningsbyrån inom kommers-

Ang. om-
organisation
av utrikes-
departementet
m. m.

(Forts.)

kollegium. Ty enligt min uppfattning är det åtminstone tillsvidare, tills dess tillräcklig utkristallisering av ärendenas behandling inom utrikesdepartementet och kommerskollegium, d. v. s. på det kommersiella området, skett, nödvändigt att bibehålla en särskild handelsteknisk byrå, såsom de sakkunniga föreslagit.

För den, som haft och har tillfälle att sysselsätta sig med den moderna kommersiella informationen, som ju nu för tiden ur nationalekonomisk synpunkt spelar en betydligt större roll än förr, är det klart, att uppgifterna för denna kommersiella information i alla länder snabbt och oerhört starkt ökas. Jag ber endast att få hänvisa herrarna till den kommersiella litteraturen, exempelvis i Amerika, England och Frankrike, så tror jag, att ni snart skulle komma alldeles på det klara med, vilken vikt man där fäster vid den kommersiella informationen och vilka anstalter man där träffar, för att göra denna så effektiv, så modern och så vederhäftig som möjligt. Det säger sig också självt, att dessa uppgifter bli desto större genom de nu på grund av kriget så snabbt växlande och skiftande politiska och handelspolitiska förhållandena. En viss handelspolitisk konjunktur kanske nu håller sig endast från vecka till vecka, och det gäller därför att hålla sig à jour därmed. Jag har för min personliga del haft ett gott tillfälle att följa dessa förhållanden inom exportföreningen, och jag torde därför kunna göra anspråk på att åtminstone besitta någon erfarenhet på hithörande område. Utgående ifrån dessa erfarenheter har jag därför svårt att förstå, att upplysningsbyrån inom kommerskollegium skulle ensam kunna bli i stånd att på ett tillräckligt effektivt sätt sköta *all* kommersiell officiell information under de närmaste åren. Man måste nämligen komma ihåg, att denna upplysningsverksamhet innefattar de mest skiftande ärenden, icke endast i oss närliggande länder, utan i jordens alla länder, och att följaktligen hos byråns chef och tjänstemän måste förutsättas erfarenhet från och helst praktisk verksamhet i utlandet och vidare kontakt med utländska förhållanden, bland annat förmedlad genom rapporter från konsulat, handelsattachéer etc. Dessa konsulat och handelsattachéer åter behöva direktiv från hemlandet, och i den punkten har det hittills felats oerhört, ty det torde var och en, som tjänstgjort inom utrikesdepartementet kunna intyga, att man nästan aldrig erhållit några direktiv från hemlandet, utan fått på ort och ställe lägga verksamheten på det sätt, man funnit bäst. Då lyckligt nog för handelsattachéerna exempelvis ingen byråkratisk instruktion förefinnes, säger det sig självt, att det kan vara bra, att då och då erhålla några praktiska vinkar om förhållandena hemma från en central i hemlandet. Därtill har emellertid hittills med den begränsade personal, som funnits inom handelsavdelningen i utrikesdepartementet, ej varit någon möjlighet. Enligt reservanternas tanke skulle nu till på köpet även upplysningsbyrån inom kommerskollegium sköta denna positiva, dirigerande uppgift visavi handelsattachéerna — så har man åtminstone tänkt sig — varigenom dessa i verkligheten skulle komma att sortera under kommerskollegium i stället för under utrikesdepartementet. Häri-

Ang. om-
organisation
av utrikes-
departementet
m. m.
(Forts.)

genom skulle, om denna visserligen mycket vagt formulerade tanke finge tränga igenom, enligt min åsikt inträda en olycklig klyvning i den kommersiella informationen med å ena sidan konsulatet, sorterande under utrikesdepartementet, och å andra sidan handelsattachéerna, sorterande under kommerskollegium. Jag ber att få påpeka, att departementalkommittéerna i sitt betänkande år 1913 särskilt poängterat nödvändigheten av att handelsattachéerna fortfarande behölo utrikesministeren såsom chefsmyndighet.

Sedan är det en annan fråga, som är nog så viktig, då man behandlar den kommersiella informationen och dess placering under kommerskollegium eller under utrikesdepartementet. Det är ju nämligen så, att i både konsulatens och handelsattachéernas rapporter det ofta inkommer konfidentiella meddelanden, som först måste granskas av lämpligt forum, d. v. s. ett forum, som sitter inne med det nödvändiga materialet för frågans bedömning även från utrikespolitisk synpunkt. Detta gör endast utrikesdepartementet. Man kan omöjligt förutsätta att kommerskollegii upplysningsbyrå skulle sitta inne med allt det material och all den erfarenhet i politiska ting, som äro nödvändiga för att kunna sovra ut sådana mera konfidentiella saker ur de inkommande rapporterna. Att å andra sidan lägga alla handelstekniska detaljfrågor under den politiska och handelspolitiska avdelningen av utrikesdepartementet, så som man också eventuellt tänkt sig, bleve enligt min uppfattning också olyckligt, ty denna avdelning bör ägna sig åt de stora handelspolitiska frågorna, vilka sannerligen torde komma att taga avdelningens hela tid i anspråk. Den får ej försjunka i detaljarbete, ty då kan det gå med den, som det gått med kabinetssekreterarna hittills.

Emellertid har det under kommittéernas arbete visat sig, att det på frågans nuvarande stadium är omöjligt att uppdraga någon bestämd markeringslinje mellan ärenden, som falla under kommerskollegii upplysningsbyrå å ena sidan och ärenden, som falla inom utrikesdepartementets å den andra. Då så är förhållandet, bör man enligt min uppfattning lämpligen avvakta, vad erfarenheterna av denna avdelning eller byrå inom departementet och likaså av kommerskollegii byrå ge vid handen. Endast genom dylik erfarenhet kan man bli i stånd att avgöra, huru frågan sedermera definitivt skall lösas. Då nu båda byråernas personal sättes på extra stat, erbjuder sig ju här ett lämpligt tillfälle att längre fram giva en dylik lösning åt frågan, varvid jag antar, att man kommer att stanna vid de sakkunnigas förslag, d. v. s. inrättandet av en särskild handelsteknisk byrå, sorterande under den politiska och handelspolitiska avdelningen.

På grund av vad jag sålunda anfört får jag, herr talman, i vad angår handelsavdelningen yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Månsson i Hageström: Herr talman! Jag har en gång förut här i kammaren anmärkt på det dåliga, enligt mitt förmenande högst svaga sätt, på vilket informationsverksamheten skötes av våra representanter i utlandet. Den, som måste läsa sådana tid-

skrifter och jämför våra med de utländska, kunde åtminstone till för ett halvår sedan, icke undgå att märka, att, om man läst den norska Farmand eller den engelska Economist tre månader förut, kunde man vara säker om, att i de svenska konsulatsrapporterna finna långa stycken, som faktiskt voro avskrivningar och bearbetningar av vad som stått att läsa i de nämnda tidskrifterna. Man tycktes icke ha så mycken energi, reda och ordning, att man själv kunde avge en rapport om det land, man var i, förrän den norska Farmand kom med en redogörelse över detta land. Det synes mig vara ett tröstlöst förhållande, och jag skall be att få instämma med en kamrat, som för en stund sedan helt privat, då det var tal om, huruvida man skulle tända eld på ett hus eller reparera det, sade, att det kan bli så fullt med ohyra i ett hus, att det är bättre att tända eld på det. Det synes mig nästan, att det här gäller ett sådant hus. Jag syftar nu mindre på rubelaffären och de andra skandalerna än på den bristande företagsamhet och energi, som jag tycker mig spåra i hela detta departements verksamhet, så långt jag haft tillfälle att se något av dess arbete, och jag får sannerligen säga, att när jag läser och läser om igen detta betänkande, så tycker jag verkligen icke, att det lovar mycket. Jag måste säga mig vad jag sagt förut, att med en s. k. demokrati är det en stor fara, att det blir en demokrati endast till skenet, att det blir en stark byråkrati, som sitter säkert och fast i sadeln och har ganska bra avlöning, t. o. m. bättre än förut, och t. o. m. något mindre att göra, men säkerligen icke kommer att ge några större resultat. Det är en stor fara för demokratin, att den kommer att bli endast en skendemokrati: Larsson har avgått och Persson sitter på den posten — demokratin är genomförd, amen! Men det är icke meningen, att det skall bli så, utan meningen är att få en verkligt ny anda.

De gamla franska enväldskonungarna krävde med den tidens dåliga kommunikationer, att när t. ex. deras ministrar åtföljde Karl XII till Turkiet, skulle hovet var tredje dag ha rapport om vad som hände vid konungens hov in i detalj; rubb och stubb, och detta när det gällde en monark, som bodde i ett så periferiskt beläget land och var ute på från franska hovets synpunkt så pass oskyldiga strövtåg, som dessa. Man kan då förstå, vad de krävde att få veta från mera centralt belägna platser i Europa. Då de gamla enväldshärskarna krävde sådana rapporter från sina sändebud, vilka ju icke hade samma betydelse, som sändebuden ha nu, hur mycket mera bör då icke en verklig demokrati kunna kräva riktiga och snabba rapporter från sina tjänstemän. Här om dagen, när jag nämde Posttidningens upptagande, sade jag, att vi borde kräva, att till denna tidning varje månad eller helst varje vecka ingå väl skrivna rapporter om de politiska och finansiella strömningarna och de finansiella och statsfinansiella åtgärderna i löpande sändningar från alla legationer. Kunna de icke skriva berättelser från det land, där de äro, då vet jag icke, vad de skola där att göra.

Nu menar jag, att när vi icke ha en posttidning att stoppa in

*Ang. om-
organisation
av utrikes-
departementet
m. m.*

(Forts.)

Ang. om-
organisation
av utrikes-
departementet
m. m.
(Forts.)

det i, borde vi ha en pressbyrå, som dirigerar ut underrättelserna till den övriga pressen. Jag vill nämna ett exempel: En minister i Spanien avgår. Det kommer in en rad i tidningarna, men vem i all världen känner herr Cavalli eller Cavallini, eller vad han nu hette. Varför gick han? Vad var det frågan om? Vilka nya skulle komma i stället?

Borde inte, när vi nu ha en legation där, denna rapportera sådana saker ganska snart, och borde inte vederbörande departement lämna ut upplysningarna till den svenska pressen? Det är väl det minsta, man kan begära. När de gamla enväldshärskarna för hundra år sedan begärde detta, kan man begära, att den svenska pressen och allmänheten får veta det nu.

Nu begäres här en hel del anslag till extra diplomat- och konsulsaspiranter. Ja, jag tänker icke motsätta mig dessa anslag, men nog skulle jag bra gärna velat se ett annat anslag, men det saknas här, nämligen ett anslag, icke till diplomat- och konsulaspiranter, utan till arbetare och unga köpmän, som ej ha egna medel, unga ingenjörer och annat folk, som kan få lust att vandra omkring i främmande länder en gång, för att arbeta i fabriker, för att komma in i dessa länders språk o. s. v. Danskarna ha i det avseendet mycket lättare och lämpligare former än vi. Jag skildrade härom dagen, hur danskarna göra i det fallet. När det kommer en samling arbetare och visar sina pass och begär biljett från Medelhavet till Egypten, från Jaffa till Konstantinopel, då är det icke något knussel, utan biljetten bekommes. Det är väl så, att man får utskriva en förbindelse, förmodar jag, att betala igen summan om man kan, och att man i några fall söker få kommunerna att betala. Emellertid rör det sig om så små summor, och det vore så välgörande, om man hade ett sådant anslag att tillgå. Det synes mig, att när man gör en sådan omorganisation, borde man tänka på den saken, men det har man ej gjort. I Danmark har man drivit upp det till 800—900 arbetare, som före kriget vandrade igenom Egypten, Palestina och sydeuropeiska länder och förvärvade icke föraktliga språkkunskaper och en viss understrykning av sina historiska studier. Här är i allmänhet något så förfärligt förnämt. Om jag får ut som konsulaspirant och diplomataspirant, kan jag få några hundra kronor, men om jag vill arbeta i en fabrik i Egypten eller Italien eller Syrien, så kan jag, om jag kommer in på ett konsulat, aldrig vänta mig att bli behandlad annat än som om jag vore ett obehagligt djur, som kommer in och som det gäller att bli av med så fort som möjligt. Från svenska sjömän klagas oerhört över, att de behandlas på annat sätt än t. ex. tyska sjömän av ryska diplomater i utlandet. Det är nödvändigt att här blir en ändring. Men den ändringen, tror jag, kommer ej med den nuvarande organisationen. Man måste nog taga den där institutionen i håret och ruska om den och plocka ut en sjuttio procent och få nytt folk, som förstår betydelsen av, att folk reser ut i utlandet, ej blott för att bli konsul- och diplomater, utan arbetare och verkmästare och förmän. Jag vill erinra om den nytta, som tyska verkmästare och förmän

gjort den tyska handeln och industrien. Från Argentina till de innersta byarna i Kina, överallt, där tyska arbetare och förmän äro samlade, äro de pionjärer för landets handel och industri. Men det intresserar ofantligt litet oss. Jag har en gång varit i tillfälle att se, huru arbetare mottogos, visserligen icke på ett officiellt ställe men på ett halvofficiellt. I Rom ha vi en klubb. Ja, ha vi ej en gång rent av underhållit den där cirkeln? Ja, jag vet ej. Det är en tillhållsplats för några unga målarjantor och skaldeynglingar från de nordiska länderna, som där träffas och resonera en smula, vart de skola hän på kvällen på nöjen och teatrar. Jag kom från Neapel till Rom med en samling danska arbetare, som sannerligen hade fyra gånger mer kultur och kunskaper än målarjantorna hade. Vi skulle upp och se på den skandinaviska cirkeln. Man körde icke ut dem, men de blevo fullkomligt uttittade, och den verkan detta hade på dessa danska arbetare var den, att, om de norska målarflickorna och de svenska skaldeynglingarna hade förakt för dessa arbetare, som dock kunde något, som de andra ej kunde, så hade dessa danska arbetare också ett icke så skarpt manifesterat, men så mycket mera grundfäst förakt för dem tillbaka. Det är ej på det viset. man tar emot folk, som är ute i världen.

*Ang. om-
organisation
av utrikes-
departementet
m. m.
(Forts.)*

Nu skall här den avdelning, som egentligen skulle hjälpa, råda och stödja unga män, som äro ute i utlandet för att arbeta och skaffa sig språkkunskaper och insikter i förhållandena, enligt vad som säges på sid. 20 i betänkandet »utlämna brottslingar och hemsända fattiga». Det är ungefär den behandling som sådana arbetare därute kunna vänta sig av svenska statens ombud. Men om man läser på sid. 21, så upptäcker man, och studsar ett ögonblick, att det skall här bli en byrå för utländska studieresor. Aha, tänkte jag, där ha vi det, nu skall det bli något av. Vad skall nu byrån för studieresor syssla med? Jo, här står föreskrivet, att den skall sköta »ärenden rörande det Kungl. huset, utländska furstehus och statschefer, skrivelser subtitulo majestatis, förteckningar å titulaturer, ärenden rörande diplomat- och konsulsprivilegier, personalen vid främmande beskickningar och konsulat, audienser, cerimoniel, utmärkelsetecken och belöningar, rekommendationer, svenska föreningar i utlandet, jubiléer och festligheter o. s. v.»

Läs ett sådant simplicissimusbetänkande och säg sedan, om det kommer något nytt liv eller ens några nya läglar. Nej, det är nog ganska nödvändigt, att man ännu en gång går till en omorganisation av denna institution, ty förr kunna vi ej vänta att bli så företrädda i utlandet, att vi därifrån verkligen få veta, vad som händer, och att våra landsmän därute kunna få den hjälp, att de känna, att det är deras hemlands ombud, som möta dem och söka hjälpa dem, när det behöves ett ögonblickligt tillfälligt stöd.

Herr Nilsson i Kabbarp: Herr talman! I det anförande, som statsutskottets vice ordförande nyss höll, yttrade han bl. a., att han kunde blott ett fall, då man vid reglering av denna art brutit löpande

Ang. om-
organisation
av utrikes-
departementet
m. m.
(Forts.)

års stat. Och detta enda precedensfall till förmån för det yrkande, som göres reservationsvis, att nämligen den nya staten för utrikesdepartementet måtte träda i kraft den 1 oktober 1919, det inträffade vid inrättandet av jordbruksdepartementet år 1900. Jag vill härtill anmärka, att är detta det enda precedensfallet, så finnes det inget precedensfall. Ty inte brytes löpande års stat blott därigenom, att ett nytt departement inrättas från t. ex. april i stället för januari. Och icke heller medförde inrättandet av jordbruksdepartementet någon dylik avvikelse för de gamla departementens vidkommande. Nej, bifalles den reservation, jag åsyftar, så skapar man en fullkomlig nyhet, och en nyhet, som säkerligen medför sina olägenheter. Jag tillstyrker utskottets förslag, att den nya staten måtte träda i kraft tidigast den 1 januari 1920.

Hans excellens herr statsministern Edén: Herr talman! Jag har redan av den tidigare debatten haft anledning att begära ordet för att yttra mig särskilt i fråga om tiden för ikraftträdandet av den nya staten, och jag fick ett ytterligare skäl i det anförande, som nyss hölls av en ärad representant för statsutskottet.

Jag vill för min del gärna vidgå, att ett sådant förslag som att låta en ny avlöningsstat träda i kraft under det år, då staten beslutas, är något, som endast i ytterst sällsynta undantagsfall bör få förekomma. Och jag skall icke avvisa invändningarna däremot med en sådan argumentering, som dock kan ligga ganska nära till hands. Nämligen att dessa invändningar kanhända dock voro en smula statsutskottsbyråkratiska, ty jag tror, att det finnes åtskilligt av sund kärna i den åskådning, som anlägges från statsutskottet i dylika frågor. Men å andra sidan är det dock icke rimligt, att, därest man verkligen och otvetydigt har behov av en ny organisation under ett löpande år, man skall finna sig av sådana övervägande formella skäl, budgetstekniska skäl, absolut förhindrad att sätta den i kraft. Och i själva verket är det ej något annat än dessa formella skäl som de ärade representanterna för utskottsmajoriteten ha kunnat anföra. Jag tillåter mig att för kammaren påpeka, att första kammaren har fört en grundlig debatt om denna fråga på förmiddagen, och att därvidlag det även från majoritetens sida uttryckligen medgavs att, därest man verkligen behövde ökade medel för att kunna sköta tjänsten vederbörligt inom utrikesdepartementet under detta års senare del, så borde de medlen ovillkorligen stå till förfogande. Utskottsmajoritetens talmän i första kammaren måste därför anstränga sig att visa upp att sådana medel kunde åstadkommas, utan att lönestaten trädde i kraft före 1 jan. 1920. Men det svarades och lades ovedersägligen i dagen att medlen *icke* funnos att tillgå på annat sätt, och när det väl var ådagalagt, då biföll första kammaren med betydande majoritet reservationen, trots dessa formella statsutskottsskäl, på grund av det verkligen föreliggande behovet. Jag skulle vilja uttala den förhoppningen, att även andra kammaren skall se på denna fråga reellt och icke formellt.

Det är så mycket mera angeläget, att så sker, som det synes mig vara uppenbart, att, om någonsin det svenska utrikesdepartementet befunnit sig i behov av den bästa möjliga organisation och av en förstärkning av arbetskrafterna, så är det just under den tid, som nu närmast ligger framför oss.

Vad den tiden kan bära i sitt sköte av stora utrikespolitiska händelser, som kunna beröra oss, därom lär ingen vilja våga någon förutsägelse. Men låt mig säga, att i varje fall kunna vi åtminstone vänta, att därest den nya freden kommer till stånd och därest de stora frågorna om nationernas förbund skola avgöras, så uppkommer redan i detta sammanhang en så oerhörd mängd av uppgifter, att vi efter min mening icke stå till svars med att icke göra vad vi förmå för att redan nu rusta departementet till att fylla dessa uppgifter. Det bör också framhållas, att utskottet själv har i en punkt gått ifrån de stränga principerna om anslag först från år 1920, i det att även utskottets majoritet har varit med om att för förstärkning av vår handelsrepresentation i utlandet bevilja nya medel för sista kvartalet av år 1919. Men för den centrala organisationen här hemma i Sverige vill man det icke. Detta synes mig vara ett mycket olämpligt förfarande. Man är med om att bygga ut maskineriet längst ute i de mest avlägsna delarna, men man vill icke hjälpa upp det centrala maskineriet, — man vill icke, för att fullfölja bilden, bygga en bättre ångpanna, som skall driva hela maskineriet. Det kan icke vara riktigt att så förfara. Andra kammaren, brukar kunna se saker praktiskt. Detta gör kammaren, om den bifaller denna del av den kungl. propositionen och sålunda i den punkten följer reservationen.

Ett annat debattämne, som har varit uppe, är frågan om den ställning, som chefen för pressbyrån bör intaga. Jag vill i det avseendet endast anföra, att det efter min mening nog kan framläggas skäl både för den ena ordningen och för den andra ordningen, både för en ordning med arvode och för en ordning på stat som vanligt. Men jag sluter mig personligen till det uttalande, som är gjort i propositionen och som går därpå ut, att dock icke *för närvarande* tillräckliga skäl ha kunnat framföras för att använda den mycket ovanliga formen av arvode. Jag vill icke säga, att det kan bli uteslutet att vidtaga ett sådant arrangemang för framtiden, men jag tror icke det vore klokt och riktigt att göra det nu, allra minst just i detta ögonblick. En sådan anordning med arvode förutsätter, såsom reservanterna också mycket riktigt ha påpekat, ovillkorligen ett betydligt högre belopp än det som beräknats såsom avlöning, ty det blir ju en till ytterlighet osäker placering, som vederbörande skulle få på en sådan arvodesplats. Men detta högre arvode ha icke ens reservanterna kunnat föreslå, av det skälet, att de enligt riksdagsordningen icke haft rätt att föreslå det. Alltså vad de nu yrka är, att vi skola sätta denna post på arvodesstat, men att vi icke skola skapa ett sådant arvode, som reservanterna själva erkänt vara nödvändigt för att kunna få en sådan kvalificerad kraft, som har begärts. Ett sådant förfarande kan omöjligt vara riktigt. Då är det bättre att gå den andra vägen

Ang. om-
organisation
av utrikes-
departementet
m. m.

(Forts.)

Ang. om-
organisation
av utrikes-
departementet
m. m.

(Forts.)

och för närvarande taga den formen för anställning, som föredragits, samt se tiden an och pröva, huruvida det sedermera kan krävas någon ändring.

För övrigt tror jag dock icke det är skäl att så starkt pointera betydelsen av uppgifterna för denne chef för pressbyrån, som gjorts här av någon talare — om jag minns rätt, statsutskottets ärade vice ordförande. Han tycktes föreställa sig, att denne presschef borde vara en man med »rika förbindelser inom världspresen» och sålunda, såvitt jag kan förstå, en tidningsman med internationell position. Ingenting vore bättre, än om en sådan kunde fås och vara lämplig för det informationsarbete, som åligger presschefen. Men först och främst är det utomordentligt sällsynt med sådana män här i Sverige såsom alla känna. Och för det andra torde det vara ytterligt kinkigt, om en eller annan sådan kunde finnas, att förmå honom att lämna sin med säkerhet mycket betydande och luckrativa post såsom tidningsman för att taga en tillfällig anställning i departementet med ett arvode, som, huru högt vi än sätta det, alltid kommer att understiga, vad han på annan plats skulle kunna göra sig. Jag tror att vi även ur den synpunkten få se denna sak en smula kallt och nöja oss med att göra de förbättringar, som äro föreslagna, samt därefter överväga, om möjligen någon ändring skulle krävas.

Jag skall, herr talman, icke fråga om de sakliga punkter, som varit föremål för debatt, för övrigt ingå i något yttrande. Men jag kan icke sluta detta mitt anförande utan att åtminstone något röra vid de mera allmänna uttalanden, som också ha kommit med i debatten. Därvidlag fritager jag mig dock från att följa herr Månsson i Hageström på hans världsomsegling för hopsamlande av en och annan episod, som kan ha inträffat vid svenska konsulat och t. o. m. vid svenska klubbar. Jag skall icke försöka att i det avseendet ha något annat omdöme än det, att därest det skulle befinnas, att svenska konsulatstjänstemän icke på ett tillbörligt sätt vårdat sig om svenska arbetares och svenska sjömäns intressen, så måste detta naturligtvis på det starkaste beivras. Däri giver jag honom fullständigt rätt. Men det är väl ändå litet orimligt att skylla på svenska konsulatstjänstemän, vad som herr Månsson funnit att t. ex. några medlemmar av en svensk klubb i Neapel ha gjort sig skyldiga till. Det ena och det andra är dock helt olika saker. När herr Månsson klandrade rapportväsendet inom konsulatstaten, så förefaller det mig, att döma av den visserligen ringa blick jag fått i dessa ärenden, som om det klandret icke vore alldeles utan fog. Det behövs måhända en upprykning i detta avseende, och jag förmodar man kan ha den förhoppningen, att den skall komma med den bättre organisationen icke minst av handelsavdelningen, om vilken här åtskilligt talats. Däremot skulle jag som historiker en smula vilja betvivla, att herr Månsson kan leda i bevis sin uppgift, att de enväldiga franska konungarna fingo brev från sina sändebud vid Karl XII:s fältläger var tredje dag. Huruvida man från Versailles hade givit order därom, vill jag lämna osagt men att man icke fick ett sådant rapportsystem att fungera, vågar jag bestämt påstå. Jämförelser av den

arten halta alltid, även när de framföras med ett så älskvärt temperament som herr Månssons, och jag tror icke man gör sig skyldig till någon överdrift, om man säger, att herr Månsson i detta fall begått det rätt vanliga felet att bevisa för mycket.

Av annan art äro de yttranden, som ha från herrar Vennerström och Engberg anknutits till vad som kallas »andan inom departementet». Jag skall i det avseendet icke gå in i några detaljerade svaromål, så mycket mindre som dess bättre icke heller dessa talares anföranden ha rört upp detaljer, vilka skulle föra oss allt för långt. Jag vill endast säga, att det är icke riktigt, när man vill göra det påståendet, att den mycket omtalade kommunikén av den 8 mars från utrikesdepartementet skulle innebära något försök till överslättande i de frågor den berörde. Det är sagt och det är sant, att den kommunikén har utfärdats och avfattats med hänsyn till vad som då, *just då* hade kommit fram i den offentliga diskussionen. Därav dess form. Det är en gammal och naturlig regel att icke svara på mera än man vid ifrågavarande tidpunkt har att svara på. Och den kommunikén har aldrig haf för avsikt att på något sätt göra gällande, att allt var väl utom det som man kunde bestrida. Det är så mycket mer oriktigt att draga en sådan slutsats, som samma kommuniké direkt omnämnde, att utredning pågick och att resultatet av utredningen sedermera skulle offentliggöras. Jag känner personligen, att redan då var utredningen lagd på den basen, att sanningen skulle helt och fullständigt i dagen och att den skulle helt och hållet offentliggöras. Och jag kan sålunda här gå i god för att något annat aldrig har varit meningen.

Herr Vennerström tillät sig att på tal om andan i departementet göra ett litet inpass angående den post i tobaksmonopolet, som utrikesministern behåller. Jag skall om detta endast anföra, att de allmänna reglerna för tjänstemän, att de icke få mottaga poster i offentlig eller enskild tjänst annat än efter kungl. tillstånd, ju just äro gjorda för att Kungl. Maj:t skall kunna pröva, huruvida sådan tjänst är lämplig att förena med vederbörande statstjänst eller icke. Sådan prövning har i detta fall skett, likasom — det kan jag ju nämna — en liknande prövning har skett också i andra fall för män i motsvarande ställning tidigare. Och om herr Vennerström vill vara rättvis, så bör han icke anse det vara riktigt att göra det till en angreppspunkt, om utrikesministern önskar behålla denna post vid sidan av sin tjänst som utrikesminister. Med tanke på den betydande ekonomiska uppoffring, som i varje fall övertagandet av detta icke alltför tacksamma värv har för honom betytt, kan jag icke underlåta att säga, att särskilt för en man i utrikesministerns ställning är verkligen den avlöning, som staten består, icke sådan, att han med de krav som staten ställer på honom, kan göra sig oberoende av varje tillskott.

Herr Engberg har anført, att han icke har med sina allmänt avfattade uttalanden i dag velat sätta i fråga den pliktuppfyllelse, som utrikesministern vitsordade hos tjänstemännen i utrikesdepartementet. Jag förmodar, att herr Engberg icke heller sätter i fråga den

Ang. om-
organisation
av utrikes-
departementet
m. m.

Forts.

Ang. om-
organisation
av utrikes-
departementet
m. m.

(Forts.)

lojalitet, som utrikesministern likaledes vitsordade, och att det väl var ett förbiseende, att icke även det senare ordet kom med i herr Engbergs erkännande. Men om så är, att den allmänna pliktuppfyllelsen och lojaliteten icke kunna ifrågasättas — och i det avseendet anhaller jag att få instämma med utrikesministern — då synes det mig, att det är en smula av överord att i alla händelser gå till anfall mot något, som han kallar för »andan» och »systemet». Vad är detta, »andan» och »systemet», om man måste erkänna, att det råder en anda av pliktuppfyllelse och en anda av lojalitet? Att inom vårt utrikesdepartement brister förefinnas, är för ingen på något sätt någon hemlighet och skall på intet sätt förnekas. Det är obestriddigt, att de personliga kvalifikationerna icke alltid räcka till, och det har ju länge varit ett klagomål, att rekryteringen till departementet icke har i alla avseenden varit så tillfredsställande, som man skulle ha önskat. Nu är ju meningen att åtminstone göra ett försök att genom en förbättrad organisation uppdelat arbetet bättre och genom flera platser och bättre avlöningar skapa förutsättningar för en bättre rekrytering. Det är då tydligt, att detta är avsett som ett medel att söka bota de brister som förefinnas, och jag tror mig ha rätt att säga, att det är ett medel som är fullkomligt outhärligt. Allt detta kan naturligtvis icke i och för sig giva det inre innehållet i arbetet. Det är så fullkomligt sant, att det, som skall sätta maskineriet i rörelse, är dock hela den ledning, som utövas, den anda som därvid utvecklas. Jag har uttalat för min del den förhoppningen, att denna inre drivkraft också skall utfylla de former, som vi nu stå i beredskap att skapa. Men jag vill varna för att man söker vinna denna förstärkta inre styrka i departementet genom sådana allmänt avfattade angrepp, som icke kunna sägas vara berättigade och som jag för min del nödgas tillbakavisa.

Herr Jönsson i Revinge: Herr talman! Endast några ord till herr Engberg med anledning av hans replik till mig.

Herr Engberg drog på nytt fram rubel- och Luxemburgsaffärerna och förmenade, att andan inom utrikesdepartementet icke skulle vara den bästa. Det har ju dock tidigare framhållits, att vid ett visst givet tillfälle behöves det för förstärkning av vår beskickning i Ryssland en synnerligen talrik och självklart språkkunnig personal, och man hade sålunda den gången icke tillfälle att göra den gallring, som varit önskvärd och väl annars torde vara bruklig vid anställning inom utrikesrepresentationen. Det är att märka, att det stora flertalet av dessa personer hade tidigare icke haft någon sorts befattning inom vår utrikesrepresentation. Nu kan ju ett sådant där förhållande, att man råkar anställa enstaka personer, vilka icke äro lämpliga för sitt uppdrag, hända även den allra skickligaste centralledning. Men icke kan man därför göra gällande med anledning av ett sådant missöde, att det skulle brista i fråga om själva andan inom denna centrala styrelse. Ty misstag kunna vi alla begå, och även den mest skarpsinnige kan råka att bli förd bakom ljuset. Det synes mig, som om herr Engberg — då han, ifrån att tidigare

ha inriktat sitt beivrande av de ryska rubelaffärerna mot dessa i och för sig, sedermera övergått till attack mot utrikesministern — själf hade råkat bli förd bakom ljuset av personer, vilka tydligen haft större intresse att komma åt utrikesministern än att beivra de ryska rubelaffärerna. Att han själf har liksom en känsla av att icke befinna sig riktigt på fast mark i fråga om dessa upprepade attacker mot utrikesministern, därpå tyder ju det förhållandet, att han behövt åtta artiklar i Arbetet för att motivera, försvara och förklara sitt uppträdande i den här affären.

Jag tror sålunda, att man icke behöver alls utgå från, att det i själva utrikesdepartementet skulle brista, vad beträffar *andan*. Det har ju för övrigt såväl av ministern för utrikes ärendena som av statsministern framhållits, att i det fallet förefinnes icke skäl till befogad anmärkning. Under sådana förhållanden tror jag, att vi också ha all anledning att utgå från att de personer, som verkligen förbrutit sig och skadat Sveriges intressen och vilkas sak nu är hänskjuten till prövning av de juridiska instanserna, skola bli befordrade till laga näpst. Och därmed få vi väl betrakta saken såsom varande utagerad.

Herr Branting: Herr talman! För en medlem av den kommission, som haft att ombesörja de förberedande arbetena för det nu föreliggande förslaget, är det ju glädjande att finna, att det arbete, som förut gjorts, blivit i stort sett av instanserna godkänt, av utrikesministern i det väsentliga upptaget och sedermera av statsutskottet i allt väsentligt tillstyrkt. De frågor, där man skilt sig åt, ha varit detaljfrågor, som — det skall jag gärna erkänna — ha varit av den art, att man kan därom hysa delade meningar, men där det i alla fall är naturligt, att man gärna önskar, att den mening man själf hyser måtte vinna vederbörligt beaktande.

En av de frågor, som därvidlag ha trätt i förgrunden i denna diskussion, har varit tiden för den nya ordningens ikraftträdande. Jag måste i det fallet ansluta mig till de argumenter, som framförts av herr statsministern nyss och förut av andra talare, att verkliga förhållandena ligga så, att det vore önskvärt, att den nya förbättrade organisationen kunde träda i kraft, så snart omständigheterna medgiva, icke den 1 juli, som vi från början tänkt oss — det är ju för tidigt, ty det hinner man icke — men i alla fall den 1 oktober. Gentemot detta stå de allmänna budgettekniska hänsynen, framförda av flera talare. Men så utomordentliga, som förhållandena ligga i världen nu, tror jag dock andra kammaren icke skall vara benägen att alltför behårt hålla på synpunkten, att en ny stat alltid skall börja med 1 januari, även ifall det visas vara lämpligt, att den får börja något tidigare och detta är möjligt. Jag hoppas således, att på den punkten andra kammaren måtte följa första kammarens föredöme och gå med på den reservation, som i detta fall är avgiven till förmån från den snabbare begynnelsen av den nya ordningen.

Ang. om-
organisation
av utrikes-
departementet
m. m.
(Forts.)

Ang. om-
organisation
av utrikes-
departementet
m. m.
(Forts.)

Beträffande en annan fråga, huruvida det behövs en handelsavdelning som en självständig avdelning eller måhända det vore nog med en mindre avdelning för dessa ärenden såsom en byrå under den politiska och handelspolitiska avdelningen, så ligger ju förhållandet så, att kommitterade ansett, att det för en övergångstid skulle finnas övervägande skäl för att besluta sig för denna handelsavdelning. Jag skall gärna erkänna, att det nog är skäl att i det avseendet trycka på den provisoriska karaktären av en sådan anordning. Ty när vårt handelsdepartement verkligen träder i funktion, så föreställer jag mig, att det knappast kan bli på annat sätt än att denna avdelning får avlastat åtskilligt av det arbete, som den tillsvidare skulle ha, och det sålunda ganska naturligt blir en krympning där, som skulle göra det befogat att föra in den i organisationen som en underavdelning i den stora politiska och handelspolitiska avdelningen i departementet. Kommitterades utlåtande är också skrivet så, och jag tror den synpunkten bör från början framhållas och stå klar för riksdagen, ifall den skulle på denna punkt vilja gå utrikesministern till mötes i hans starka önskan att få den handelspolitiska avdelningen nu som en självständig avdelning inom den nya organisationen.

Jag skall sålunda på den punkten naturligtvis icke tillåta mig något yrkande i annan riktning än utskottet. Det har icke heller av en föregående talare här bredvid mig, som tydligen har samma mening som jag i detta avseende, gjorts något bestämt yrkande om ändring. Första kammaren har också gått på samma linje. Hela skillnaden är för liten att vara anledning till någon sorts strid och några sammanjämningshistorier mellan kamrarna.

I fråga om pressavdelningen har det betonats att med den stora betydelse, som den numera har, denna måhända bör ordnas lämpligare på ett sätt, som gör möjligheten till förändringar i densamma efter sig företeende omständigheter lättare, än om den föres in i den allmänna anordningen med lön och tjänstgöringspenningar, och att således arvodesanordningen skulle vara bättre. Det kan icke hjälpas, att ehuru förhållandena ligga så, att det har varit omöjligt för de många reservanterna i den punkten att nu i detta ögonblick föreslå ökade arvoden, så äro nog deras synpunkter, såvitt jag kan bedöma saken, riktigare och starkare än den argumentering, som vi hörde nyss från statsrådsbänken och som gick ut på, att just i anledning av att man nu icke kan besluta högre arvoden, så måste man hellre taga den vanligare anordningen. Jag tror icke denna argumentering är fullt hållbar. Saken ligger nog så, att denna pressavdelning måste enligt sakens natur stå utrikesministern synnerligen nära, vara en avdelning, som skall, om jag så må säga, reflektera den anda, som utgår från utrikesministerns egen uppfattning av händelserna, från regeringens hela syn på läget. Då man ser saken så, som jag tror är det enda riktiga och enda naturliga, så är det något oegentligt att här föra in dessa synpunkter om att

detta bör vara en post inom den stora administrationen, som helt följer de vanliga reglerna. Det är en mycket mera fristående post.

I dessa avseenden kan jag sålunda icke finna annat än att reservanterna ha i huvudsak rätt, när de peka på, att man bör, genom att göra denna plats mera rörlig, söka få en anordning till stånd, varigenom den blir satt på det sätt, som de föreslagit. Jag finner således, att man bör i detta avseende godkänna reservationen.

Jag skall be i det sammanhanget att få svara ett enda ord på en replik av herr Nylander till en föregående talare. Herr Nylander talade om att, ifall herr Hansson i Stockholm nu anser, att pressledningen är besjälad av högerynkpunkter och han anser detta vara oegentligt och att det borde vara större möjlighet till lättare rörlighet på den posten, så skulle därav följa, att herr Hansson då anser att det bör i stället vara socialdemokratiska synpunkter, som från den posten inom utrikesdepartementet komma till synes. Ja, naturligtvis, ifall regeringens allmänna uppfattning är socialdemokratisk; då anser jag förvisso, att det icke är riktigt och egentligt, att den ledning, som sker genom pressavdelningen, skall vara återspeglad genom ett medium, som helt och hållet står på en annan politisk ståndpunkt. Den uppfattningen ber jag att klart och öppet få uttala, att det förefaller mig vara fullständigt riktigt och resonligt, att om en socialdemokratisk regering — jag talar här om ett tänkt fall, ty den regering vi hava är ju icke en socialdemokratisk regering — skulle önska föra fram en sin synpunkt genom sin pressavdelning i utrikesdepartementet, bör väl icke för detta användas en person, som i grund och botten i hela sin åskådning står på en rakt motsatt ståndpunkt. Han må hava så god eller lojal vilja som helst, men han kommer icke att uttrycka kärnan och det väsentliga i den uppfattning, som regeringen skulle vilja uttrycka. Jag tror, att ifall högern går till sig själv, måste den medgiva riktigheten härav. Om det under tidernas omskiftelser, sådana som vi sett så mycket av under dessa senaste tider, skulle hava befunnits, att vi plötsligt fått en högerregering, som i sin närmaste närhet funnit på en sådan post som denna en socialdemokrat, vilken skulle återgiva dess intentioner inför världsoinionen, skulle ingen hava funnit det onaturligt, och allra minst högermännen själva, om man i all vänlighet sagt, att man hellre önskade en person, som mera sammanstämde med deras egen uppfattning för att uttrycka deras meningar.

Jag tror således, att man på denna punkt får låta detta vara detta; man får se till, att det verkligen blir en överensstämmelse i uppfattningar, som är rimlig, och att man icke blott hänvisar på en sådan punkt till den goda viljan att försöka översätta en annan människas tankegång, ifall denna tankegång står i den fullständiga strid emot hela den grunduppfattning, som präglar ens eget väsen. Jag tror alltså, att det argument, som framfördes av herr Nylander, fullkomligt förfelade sin verkan, om man vill tänka igenom ämnet en smula.

*Ang. om-
organisation
av utrikes-
departementet
m. m.
(Forts.)*

Ang. om-
organisation
av utrikes-
departementet
m. m.
(Forts.)

Jag skall till sist be att få säga några ord med anledning av den vändning, som jag mycket beklagar, att hans excellens herr statsministern gav åt debatten genom att föra in i den allmänna diskussionen uttalanden, som hänförde sig till vissa föregående sammanstötningar här i kammaren. Det hade under de föregående uttalandena, så långt jag kunnat följa dem, icke givits anledning att på det sätt komma in på detaljer, som här skedde från herr statsministerns sida. När han i alla fall gjorde det, måste jag säga, att jag icke kan finna, att han var fullt lycklig i sitt försvar för en åtgärd sådan som åttonde-mars-kommunikén. Jag beklagar, att han i denna fortfarande endast vill se ett svar på en formellt ytterligt strängt begränsad fråga, som var ställd i en av huvudstadens tidningar, ett svar hållande sig enbart till de spörsmål, som där voro berörda, medan i verkligheten vi väl icke böra leka blindbock med varandra om att förhållandena ligga så, att avsikten med denna kommuniké måste ha varit att bibringa allmänheten den uppfattningen, att de beskyllningar, som varit framförda i Social-Demokraten, varit åtminstone i allra högsta grad överdrivna och oriktiga, och att man således visserligen hade anledning att förutse en fullständig utredning om saken, men att man måste säga sig på förhand, att mycket skulle icke komma ur denna ovederhäftiga kampanj. Jag kan icke hjälpa, att jag måste säga detta, sedan herr statsministern på det bestämdaste sätt ställt sig som garant för åttonde-mars-kommunikén. Jag tror icke, att han därvid fullt har lyckats uttrycka vad man i allmänhet har uppfattat såsom avsikten med och innebörden i denna kommuniké. Jag vill naturligtvis därmed icke ett ögonblick ha betvivlat, att han vare sig nu eller förut varit i den fullständigaste goda tro i detta avseende, men förhållandena ligga så, att denna kommuniké måste efter mitt sätt att se betraktas såsom en olycklig kommuniké, och då är det så mycket mera olyckligt, att herr statsministern nu alldeles särskilt gör sig till försvarare av densamma.

Vad beträffar de uttalanden, som här också fälldes angående andan bland utrikesdepartementets tjänstemän, vill jag säga, att jag tror, att det finnes bland denna tjänstemannakår en mycket stor och övervägande, ja överväldigande procent av sådana, om vilka det omdöme gäller, som avgivits här, då herr utrikesministern sade, såsom orden föllo, att de samt och synnerligen vore fyllda av den största plikttröhet och lojalitet. Ja, detta »samt och synnerligen» måste man nog föra på det kontot, att en minister gärna, så länge ingenting bestämt föreligger, försvarar alla dem, som tjänstgöra inom hans departement. Men den utredning, som vi alla känna, som pågår och igångsatts även med herr utrikesministerns vilja och, såsom flera gånger betonats, för att tränga till botten med saken, är ännu icke fullbordad. Det kan således på sin höjd gälla som ett något tidigt omdöme, när han utsträcker definitionen så långt som till »samt och synnerligen». Men huvudsaken i detta, som sedan upprepades av herr statsministern, var, att denna anda av pliktupp-

fyllelse och lojalitet skulle vara det egentligen utmärkande för den kår, varom här varit tal. Jag får säga, att jag tror icke, att det är fullt lyckligt att i den situation, som föreligger, med vad som redan framkommit om förhållanden, som beklagligen inträffat på vissa punkter, utfärda ett sådant generalintyg om att här har allting skett i en anda av plikttröhet och lojalitet. Det skulle helt säkert ha varit bättre, om man från regeringsbanken icke på förhand hade så engagerat sig, som nu skett i detta avseende. Förhållandena ligga ju så, att utredningen pågår, utredningen måste fullföljas, och utredningen kan komma att visa, att det tyvärr har funnits undantag, vilka icke blott varit placerade i utkanterna av departementet och som icke ha varit fyllda av den lojalitet och plikttröhet, som man har rätt att kräva. Därför synes det mig icke lyckligt, att man i dag på detta sätt föregriper utredningens resultat. Jag skulle ha förstått varningar emot att driva misstankarna för långt, och det skall jag gärna själv instämma i, att allehanda rykten, som surra omkring sådana affärer, får man taga med försiktighet och icke utan vidare tro, att en beskyllning är riktig, bara därför att den framföres. Men å andra sidan kan det icke förnekas, att här har visat sig vara så pass mycket eld bakom röken, att det är utan allt tvivel det riktiga att icke giva alltför starka förhandsintyg, att allt står väl till.

För övrigt, vad andan beträffar, så undrar jag, om man icke här genom att skjuta fram dessa dementier kommit en smula på sidan om saken. I den framställning, som gjordes av herr Engberg och andra talare, som ha berört denna sak, var det väl egentligen icke fråga så mycket om brottsliga handlingar, som enstaka personer kunna ha gjort sig skyldiga till genom uraktlåtenhet att beivra vad de bort beivra eller genom direkt delaktighet i brottsliga ting. Vad det gällde var väl egentligen, att vi ha haft denna högeranda såsom dominerande sedan gamla tider inom vårt utrikesdepartement, denna anda, som tog sig så ledsamma uttryck under den tid, som min ärade granne till vänster satt som utrikesminister. Man har icke sett, att denna anda har försvunnit från utrikesdepartementet, och det är därför, som bekymmer och oro stigit upp på många håll, även där man ingalunda är villig att lyssna till varje beskyllning, som framställes.

Det är väl utan allt tvivel så, att skola vi nu ha en demokratisk ordning i detta land, skall väl även en demokratisk anda gå in i statsdepartementen, så att de synpunkter, som hänföra sig till den nya tiden, skola prägla deras åtgöranden, deras uppfattningar, deras syn på allt vad de ha att skaffa med. Det är bristen på detta, som man beklagade för utrikesdepartementets del på många håll, långt innan dessa rubellaffärer framkommo, och det är denna brist, som jag tror, att det har varit deras avsikt att framhålla, vilka något snuddat vid dessa ämnen i denna diskussion. Och denna brist synes fortfarande beklagligtvis bestå, eftersom man finner, att det har ur den synpunkten alltför varit samma tjänstemannakår, vars loja-

*Ang. om-
organisation
av utrikes-
departementet
m. m.*

(Forts.)

Ang. om-
organisation
av utrikes-
departementet
m. m.
(Forts.)

litet betygades nyss av herr statsministern. Men lojalitet är en sak; hur långt den sträcker sig, är också en fråga, som kan uppställas. I alla händelser är dock lojalitet inför en ny regim icke detsamma, som att den nya regimen fullföljes ut i sina konsekvenser. Jag tror, att man bör i detta avseende ställa det kravet på utrikesdepartementet liksom på de andra departementen, att de under förståndiga former föras över till att bli fyllda av den nya tidens anda och icke kvarstå såsom representanter för en tid, vilken vi ha gravlagt i och med det föga ostentativa beslut, som förut i dag fattats, då andra kammaren liksom första kammaren har börjat en ny demokratisk era i vårt land.

Herr Hansson i Stockholm: Herr talman! Jag skall tillåta mig att återföra debatten till en detalj. Det gäller frågan om pressbyrån.

Det replikerades från herr utrikesministern rörande våra pressombud i utlandet, att det skulle vara lättare för dem att få in sina artiklar i tidningarna, därest de icke intoge en officiell ställning. Jag tror icke mycket på denna möjlighet, därför att dessa ombud dock icke kunna vara så okända, att icke tidningarna i allmänhet mycket väl veta, vilken roll de spela. Under sådana omständigheter är jag övertygad om, att det skulle åt dem givas en väsentligt starkare ställning, om de knötes till legationerna.

Man har här också gjort gällande, att det icke skulle vara tillrädligt att sätta chefen för pressbyrån och hans närmaste man på arvoden. Herr statsministern talade om att man skulle se tiden an och därför uppföra dem på ordinarie stat på samma sätt som övriga tjänstemän. Det förefaller mig dock, därest man står på herr statsministerns ståndpunkt, att man på denna punkt bör se tiden an, som om detta vore ytterligare ett skäl för att nu icke göra denna organisation så fast, som den skulle bli genom ett bifall till vad utskottet här föreslagit. Om man har den uppfattningen, att detta i viss mån är en provisorisk anordning, blir det väl så mycket större anledning att sätta dessa personer på arvoden för att se tiden an, om det möjligen sedermera kan befinnas lämpligt att övergå till en fastare organisation.

Det anfördes vidare mot vår reservation, att man icke skulle kunna på det arvode, som nu skulle uppföras för första gången, erhålla en dugande man. Men det är dock i reservationen förutsatt, att Kungl. Maj:t redan till nästa års riksdag skall framlägga förslag om höjda arvoden. Och om man för övrigt vill lägga om diskussionen till frågan om lörens storlek, skulle jag vilja fråga herr statsministern: tror herr statsministern att man kan erhålla en dugande publicist för en avlöning, inklusive tjänstgöringspengar, av 7,900 kronor, då numera i Stockholm minimilönen för en journalist utan några särskilda kvalifikationer är 7,500 kronor? Det är alldeles uppenbart, att vill man se saken ur den synpunkten, kan man icke erhålla någon dugande man för den avlöning som här föreslagits, utan man måste se till, om man icke

kan sätta arvudet så pass högt, att man verkligen har möjlighet att rekrytera dessa befattningar ur de bästa publicistiska kretsar. Går man med på vad Kungl. Maj:t och utskottet föreslagit, måste följden bli den, att man får rekrytera även dessa poster ur den vanliga karriären. Men får man icke en dugande pressman på denna post, då får man icke pressbyrån skött så, som det skulle vara önskvärt. Jag tror därför, att det är synnerligen nödvändigt även ur denna synpunkt, att man för en ordentlig avlöning anställer en verkligt dugande man och icke binder sig för en sådan form som kanske gör, att hela denna fråga om pressbyrån i avseende å personvalet blir fullständigt förfuskad.

Det har anförts, att det finns andra personer i samma ställning som pressbyråns chef, och utrikesministern nämnde kabinettssekreteraren och chefen för handelspolitiska afdelningen. Men det är dock en väsentlig skillnad. Dessa poster rekryteras ur karriären. Departementschefen har själv medgivit, att man troligen icke kan på samma sätt få rekrytering till pressafdelningen. Personer som stå i sådan ställning som kabinettssekreteraren eller chefen för handelsafdelningen och som således äro skyldiga att låta sig förflyttas, dem kan man skicka ut till andra poster, men man kan icke göra på samma sätt med en publicist.

Jag skall endast tillägga en replik till herr Jönsson i Revinge. Han sade, att det finns ju möjlighet att entlediga alla som stå i förtroendemannaställning. Jag kan icke antaga annat, än att han syftade på bestämmelsen i regeringsformens 35 §. Enligt denna kan Konungen entlediga innehavare av förtroendesysslor, »när han prövar rikets tjänst det fordra». Men man måste väl medge, herr Jönsson i Revinge, att detta vore en alltför uppseendeväckande form att åstadkomma ett ombyte, som skulle vara förestavat icke därav, att man underkänner mannens duglighet, utan av andra mycket vägande synpunkter. Det vore väl en högst uppseendeväckande form, om man skulle använda sig av denna paragraf i regeringsformen, som möjliggör avskedande av innehavare av förtroendesysslor.

Allt synes mig tala för att här reservationen bifalles, och särskilt den synpunkten, att man vill se tiden an, förefaller mig motivera, att man icke binder sig fastare, än nödvändigt är, utan verkligen bibehåller frihet till framtida prövning angående den fastare formen.

Hans excellens herr statsministern E d é n: Endast ett kort ord i anslutning till herr Hanssons yttrande.

Vi tvista ju här egentligen om vad som är mest praktiskt. Å båda sidor önska vi, att organisationen av pressbyrån skall bli den för tillfället lämpligaste. Jag nödgas gentemot vad herr Hansson anförde dock fasthålla, att det mest olämpliga av allt är att sätta denna post på arvode, *innan* man enat sig om ett sådant arvode, som verkligen kan locka någon person till posten. Det är så saken föreligger. Reservanterna ha icke, av skäl som de själva anført, kunnat föreslå

Ang. om-
organisation
av utrikes-
departementet
m. m.
(Forts.)

något annat arvode än det som skulle utgå som avlöning. Hur lätt det är att här väga fram och tillbaka, det visar sig också därav, att herr Branting i sitt anförande nu ansåg, att de starkaste skälen lågo på reservanternas sida, ehuru herr Branting såsom ledamot av de sakkunnigas kommitté själv varit med om att underteckna det betänkande som är framfört i propositionen och således vid detta tillfälle haft en annan mening. Det hela kan ju sägas vara övervägande en smakfråga — men icke löser man den genom reservanternas *nu* gjorda yrkande.

Jag skall också yttra några ord med anledning av ett par delar av herr Brantings anförande i övrigt. Jag skall be att få påpeka, att den debatt som här förts om »andan» i departementet icke får uppfattas, som om man skulle vilja giva något förhandsintyg om att »allt står väl till», såsom orden i en hastig vändning fälldes av herr Branting. Vad som här förekommit är, att det från utrikesministerns och från min sida varit nödvändigt att göra en gensaga mot ett och annat överdrivet yttrande, som förekommit just här i debatten, och detta av det skälet, att lika angeläget som det är, att, där missförhållanden bli blottade, man går till botten med dem och icke väjer för att få sanningen i dagen samt därav draga konsekvenserna, lika angeläget är det alldeles givet, att man icke låter passera obesvarade allmänt formulerade omdömen om en hel institution, som giva oriktiga föreställningar om hur det står till inom denna institution. Det är av detta skäl, som jag tagit upp yttrandet om andan inom departementet. Jag har för min del nöjt mig med att påpeka, att herr Engberg, som först har talat om andan inom departementet, dock vitsordade, att pliktuppfyllelse och — såsom jag trodde mig kunna fatta hans yttrande — lojalitet finnes, och jag frågade då, om man verkligen hade skäl att under sådana förhållanden klandra andan inom departementet. Nu har herr Branting uppfattat orden på ett annat sätt. Han talade om, att man därmed syftade på den *politiska* anda, som förekommit inom departementet och som icke stode i fullt god överensstämmelse med den nya tidens krav. Jag skall om detta icke yttra mig något närmare. Det är en grannliga sak att över huvud taget uttala sig om underordnades politiska åskådning. Men jag vill framhålla, att, såvitt jag förstod rätt, herr Branting själv gjorde ett sunt och riktigt uttalande om hur man i det av honom förutsatta fallet bör förfara; man skulle på detta departement ställa samma krav som på andra departement, nämligen att man så småningom söker föra deras tjänstemän över till att väl samarbeta med den ledning, som den nya demokratin kan komma att sätta i deras spets, och till att förstå att utföra dess synpunkter. Det är precis samma princip, som jag ju vet, att herr Branting själv under den korta tid vi hade glädjen att ha honom i vår krets sökte tillämpa i finansdepartementet. Nu menar jag, att det är detta, som vi äro skyldiga att iakttaga även gentemot utrikesdepartementet. Jag uttalar mig icke om i vad mån där har funnits en politisk anda som jag icke kan gilla. Det är mycket möjligt, att den funnits. Men jag menar, att när det nu preste-

ras ett utpräglat gott samarbete från i varje fall den personal, med vilken man närmast har att skaffa, i mycket viktiga ärenden, och när man finner, att denna personal gör sitt allra bästa för att utföra de intentioner, som från regeringens sida föreläggas, är man just inne på den väg som herr Branting förordade.

Ang. om-
organisation
av utrikes-
departementet
m. m.

(Forts.)

Jag varnar alltjämt för de starka orden på detta område. Det har talats så mycket om »rensning» och dylikt. En rensning bör naturligtvis ifrågakomma, *ifall* det skulle visa sig direkta skäl till en sådan rensning, men såsom sådana skäl synes det mig icke vara önskvärdt att uppfatta det förhållandet, att en ämbetsman inom den högre förvaltningen kan ha en annan politisk åskådning, än hans chef, i varje fall icke, om denna politiska åskådning icke är så ytterlig, att han icke kan gott och lugnt samarbeta med sin chef. Jag anser, att denna sak reder sig mycket bättre i praktiken, än man kan tro, när man endast rör sig med allmänna antydningar.

I fråga om kommunikéen föreligger här ju egentligen den meningsskiljaktigheten, att man har uppfattat den på olika sätt. Herr Branting nämnde något om att det måste tros, att *avsikten* med kommunikén var att framhålla, att de beskyllningar som förekommit i Social-Demokraten varit grundlösa eller i hög grad överdrivna. Ja — men lägg märke till, vilka dessa beskyllningar då voro. Jag har icke närmare talat med dem som uppsatte kommunikén, när den uppsattes, men mig slog det genast, att denna kommuniké var begränsad, att vidare, på sätt som sedan utvecklats av herr utrikesministern, denna begränsning måste vara gjord med avsikt och att denna avsikt var, att man ville reservera sig för vad som kunde komma fram genom den utredning vilken ännu pågick. Alltså, så mycket är tydligt, att från departementets sida icke alls har förekommit någon avsikt att säga mer, än vad som var sant och rätt.

Och den verkliga kärnpunkten i mitt yttrande i denna del låg däri, att jag framhöll, att, såsom vid den tiden icke blott var fullt bestämt utan också direkt utsades i kommunikén, utredningen skulle fullföljas ända till slutet, samt resultatet därav framläggas för offentligheten. Då hade det ju varit fullständigt orimligt att avfatta kommunikén i avsikt att säga mer än vad man verkligen kunde stå för.

Anledningen slutligen till att denna fråga kom upp var helt enkelt den, att den tagits upp av en föregående talare här i kväll. Det borde väl vara klart, att det icke låter sig göra, att ett angrepp på denna punkt — jag syftar på herr Vennerströms anförande — får förekomma utan att bli besvarat från regeringsbänken.

Vi tala så mycket, mina herrar — och det med rätta — om demokratisk anda, och vi hoppas alla, att den skall efter de beslut, som i dag fattats, tränga djupare och djupare in i vårt samhälle och förverkligas i allt sannare och bättre mening. Till en verkligt god demokratisk anda hör enligt min mening att försöka att väl samarbeta i sak även med personer, som kunna ha i allmänna politiska ting olika meningar — jag syftar på samarbetet i departementen. Till

Ang. om-
organisation
av utrikes-
departementet
m. m.

(Forts.)

denna anda hör också att aldrig döma någon ohörd och att noga akta sig för att låta en uppjagad — kanske av en i och för sig ärlig rättskänsla uppjagad — sinnesstämning leda därtill, att man faller offer för allmänna antydningar, som i själva verket icke ha tillräcklig grund för sig. Ty bland den demokratiska andans främsta krav är och förblir — det hoppas jag att alla äro överens om — att det skall ske varje man rätt, vem han än må vara.

Herr V e n n e r s t r ö m: Herr talman! Herr statsministerns sista anförande har icke mycket skingrat den ogynnsamma uppfattning, som man fick av hans första anförande, vilket herr Branting visserligen mildt i form men i sak synnerligen skarpt visat vara fallet. Herr statsministern yttrade ifråga om kommunikén, att den var avfattad med hänsyn till vad som förekommit i den offentliga debatten. Därmed har herr statsministern erkänt, att denna kommuniké icke varit avfattad med hänsyn till sanningen själv och icke avfattad med hänsyn till de fakta, som redan då vid undersökning kommit i dagen. Då herr statsministern förvänar sig över, att allmänheten fått denna tydning av kommunikén, måste herr statsministern själv erkänna, att allmänheten måste fatta kommunikén just på det sätt, som allmänheten gjort. Den kunde icke fattas på annat sätt. Man måste ha synnerligen stor förmåga i att kunna rannsaka hjärtan och njurar för att ur denna kommunikés avfattning kunna uttolka vad som herr statsministern och herr utrikesministern enligt sin mening velat, att ur densamma skulle kunna tolkas. Jag vill därför säga, att denna dementi har besannat, att alla dementier från ansvariga diplomater i allmänhet äro av en och samma karaktär. Meningen synes vara, att det skall sägas ett och det skall tydas på ett helt annat sätt. Jag vill därför i likhet med herr Branting säga, att denna dementi ger en falsk bild av det verkliga läget, och att den visar, att vad gäller dementiernas form och innehåll är demokratiens anda av alldeles samma natur som vad den var under forna regimer, då man utsände dementier, som i grund och botten tolkades och måste tolkas på ett helt annat sätt än som skäligt var. Nu erkänner herr statsministern själv, att han före 8 mars-kommunikéns utfärdande icke genomläst densamma. Då framställer sig den naturliga frågan: »Huru kan då herr statsministern i sitt första anförande ställa sig solidarisk med utrikesministern och säga, att så och så var avsikten med denna kommuniké? När man själv icke deltog i kommunikéns avfattning och icke i förväg genomläst densamma, kan statsministern under inga villkor heller säga, att den eller den avsikten fanns hos kommunikén. Jag vill därför, då jag anser, att denna kommuniké gav en falsk bild av läget, och att man därför icke kan, såsom jag tog mig friheten yttra, med fullt förtroende anamma de ord och uttalanden, som kommit från herr utrikesministern, och då herr Edén ställer sig solidarisk med utrikesministern, utvidga detta mitt omdöme och säga, att hädanefter, även när det gäller herr statsministern själv, måste man uppenbarligen åtminstone i vissa fall fatta hans

dementier och uttalanden på ett helt annat sätt än så som man med vanligt förnuft skulle fatta desamma.

Sedan vill jag i fråga om herr utrikesministerns ställning till Tobaksmonopolet säga några ord. När man inskräper hos den underordnade personalen den sunda och riktiga tankegången, att man icke bör förena den offentliga tjänsten med den privata, ekonomiskt intresserade tjänsten, är det väl tämligen uppenbart, att, om man börjar ovanifrån med ett helt annat exempel, då herr utrikesministern själv börjar att bryta mot en sådan sund tankegång, man frågar sig, huru man då skall kunna, då det gäller underordnade, med någon rim och reson vägra dessa att ha en privat tjänst, när de själva kunna visa på att den högsta ledningen, ministern själv, gått att vara den förste, när det gäller att göra sig delaktig av sådana privata inkomster. Jag vill härmed till herr statsministern säga, att det var icke så länge sedan som inom den Hammarskjöldska ministären fanns en viss sjöminister, nämligen Dan Broström. Han hade en mängd privata uppdrag och befattningar i stora bolag, en del av sina egna. Men då kom från vänsterns sida en mycket bestämd mening därom att han icke borde förena med sin offentliga tjänst dessa privata tjänster, och följden blev, som bekant, även den, att herr Broström tog konsekvenserna och avstod från de privata tjänster, som han hade. När herr statsministern talar om att avlöningen till utrikesministern vore dålig, är det måhända sant, men om det är på sådant sätt, är väl den enda riktiga vägen att höja avlöningen och icke utgå ifrån förutsättningen, att man måste, för att kunna leva och representera, med den offentliga tjänsten förena privata tjänster av det ena eller andra slaget. Skola vi härutinnan komma fram till sunda linjer, böra vi slå in på den vägen och icke gå på den linje, som herr statsministern förordar i sitt synnerligen olyckliga anförande.

Då herr statsministern slutligen talade om den goda pliktuppfyllelsen och den lojalitetens anda, som fanns inom vårt utrikesdepartement, är detta naturligtvis sant beträffande många poster, och jag tror, att det är sant även ifråga om själva chefen för detta departement. Men jag tror, att man skall kunna säga, att det på många punkter finns en anda av slapphet och en anda av lojhet. Herr statsministern, som själv är professor från Uppsala, borde kunna ha den erfarenheten, att många av de män, som fått anställning inom detta departement, tillhörde på sin Uppsalatid icke de mest begåvade, icke de mest energiska, icke de mest socialt vidsynta och de mest praktiskt dugande männen då, utan jag tror, att rätt många av de män, som kommit från herr statsministerns eget Uppsala och nu sedan befolka detta departement, tillhörde just den motsatta riktningen, som icke hade dessa egenskaper, som sannerligen borde krävas i denna framtidens ekonomiska nydaningstid inom just detta departement.

Jag vill därför här instämma i vad herr Branting uttalat och ännu en gång inskräpa vikten av att man ser till, att just denna gamla anda får vika för den nya tidens mera praktiskt och ekonomiskt betonade anda i vederhäftig riktning, då det gäller besättandet av dessa olika poster.

*Ang. om-
organisation
av utrikes-
departementet
m. m.
(Forts.)*

Ang. om-
organisation
av utrikes-
departementet
m. m.

(Forts.)

Herr L i n d m å n: Herr talman! Min granne till höger sade nyss att han icke tänkt yttra sig, men att han blev i viss mån uppkallad av ett uttalande utav hans excellens herr statsministern, vilket uttalande han fann icke vara fullt lämpligt. Jag kan icke förneka, att jag gjorde delvis samma reflexion, fast från en annan synpunkt, som min granne till höger. Hans uttalande återigen har uppkallat mig. Jag hade nämligen icke tänkt att gå in på det allmänna resonemang, som förekommit från så många håll och fått nytt liv ingjutet i anledning av några anföranden här i denna fråga och uttalanden av herr statsministern. Men jag finner mig dock böra yttra några ord i denna sak, då den förts på tal från så många håll.

Det har här talats om andan i utrikesdepartementet, och man har talat om densamma med visserligen rätt olika uttryck eller lagt ut det på olika sätt. Men det är dock vissa av de framförda synpunkterna, som efter min uppfattning verka vilseledande. Jag tror icke, att det kunnat vara någons mening att vilja säga att det kan förekomma en sådan anda, så att t. ex. rena oegentligheter, sådana som dem man anser ha förekommit i Ryssland, skulle vara överensstämmande med den andan i allmänhet. Det har säkerligen ingen menat, och då menar man, — förmodar jag därför — att sådant icke behöver bemötas. Men det har även framkommit yttranden, som dragit i tvivelsmål både dessa tjänstemäns skicklighet, deras plikttrohet och lojalitet, och det är mot detta, som jag anser, att man måste reagera. Min ärade granne till höger begagnade tillfället att ge mig ett litet sidohugg och jag förmodar, att han gjorde det med glädje. Jag är icke mycket ledsen över att jag tick det heiler, ty jag har redan en gång i kammaren redogjort för min ställning i detta fall och behöver icke upprepa något i den saken. Men det är så, att när man som han riktar det mot utrikesdepartementets tjänstemän, bör man, innan man gör det, göra fullt klart för sig, vilken eller vilka som äro de skyldiga, vilken eller vilka som böra drabbas av klander för vad som förekommit bland dessa tjänstemän, och om det då var andan i departementet, som föranlett detta, som behövde klandras. Den saken har säkerligen icke min granne till höger gjort reda för sig. — Jag bestrider, att en sådan anda då fanns där. Jag kan tvärt om bestyrka att på den tiden var både lojalitet, plikttrohet och skicklighet i utövandet av ämbetet av sådan art, att det kan fullt vitsordas. Och när detta nu vitsordas i dag av den mycket demokratiska regering, som vi nu ha, uppbyren av vänsterblocket, av socialister och liberaler, och själv bestående av socialister och liberaler, och då dessa tjänstemän sålunda fortfarande erhålla samma vitsord, kan jag icke förstå annat än att, då de betyg, som de fått äro komna från så olika håll, departementets tjänstemän böra kunna känna sig fullt tillfredsställda och anse sig höjda över anmärkningar, som komma från ett eller annat spontant håll i denna kammare. Det är nu intygat både av hans excellens herr statsministern och av herr utrikesministern, som väl närmast känner till detta, och detta intygas även av en hans företrädare.

Nu talar man om och utgår därifrån, att dessa tjänstemän äro högermän. Det är liksom att det skulle vara en stämpel på dem, att

de vore det. Jag har icke så noga reda på den saken, men låt vara att det är så. Man utgår däriifrån och därefter säger man, att det icke kan vara någon samförståndets anda mellan en vänsterminister och dessa tjänstemän.

Jag vågar påstå, att det resonemanget icke heller är riktigt, och i det fallet utförde herr statsministern efter min mening saken så, som den bör ses. Om det är så, att tjänstemännen i detta departement och andra departement eller ämbetsverk ställa sig lojalt till efterrättelse och fogar sig efter den regim, som finnes, och utan motsträvighet vilja uppfylla, vad som från ledningen önskas, med andra ord, om det äger ett gott samarbete rum mellan den överordnade ministern och hans tjänstemän, är det sannerligen icke något att klaga över, och man äger icke rätt att framställa saken så, att det är en högerregim, som gör sig gällande. Tro icke herrarna, att det under de högerregeringar, som tidigare funnits, har förekommit ämbetsmän, som varit vänstermän, och jag skulle vilja säga, att nåde den högerminister, som vågat tala så, som herr Branting talade nyss! Han skulle icke ha blivit sittande så länge, om han anmärkt på att det fanns liberaler och socialdemokrater i hans departement och att han icke kunde samarbeta med dem. Med anledning av vad som förekommit i Ryssland, tro herrarna icke, att i främmande länder, som kanske äro lika demokratiska som vårt eller kanske ännu mera, även förekommer missbruk? Människorna äro väl ändå icke mer än människor i andra länder liksom i vårt, och det gäller om ämbetsmannaklassen liksom om enskilda personer. Dessa beklagliga saker, som nu tagits upp i denna debatt — efter min mening fullkomligt obehöfligt — visa ju, att sådant kan förekomma, men man har sannerligen icke därför rättighet att uttala en förkastelsedom över en hel plikttrogen kår av ämbetsmän.

Då nu saken kommit i det skede, den gjort, genom att överlämnas till den högsta åklagarmyndigheten, nämligen justitiekanslern, vill jag säga, att efter min uppfattning gjorde vi alla vårt land den största tjänsten, om vi låte honom i lugn och ro hava hand om detta ärende. Förvisso kommer han icke att underlåta att föra utredningen till den punkt, som det är möjligt att bringa den till. Icke nyttar man saken genom att, då ärendet ligger där, oupphörligt tala om alla dessa missbruk och dessa olyckliga förhållanden, denna bristfällighet o. s. v., som har förekommit, för att kanske inför utlandet ännu starkare måla ut det såsom om det vore någonting, som vore något alldagligt i vårt land.

Jag kan icke underlåta att även gå in på några andra saker, som förekommit i samband med detta. Det första var herr Månssons uttalande om bristande energi och bristande företagsamhet. Han bevisar detta med att man icke erhåller rapporter från utrikesdepartementets tjänstemän i främmande länder. Jag skulle då vilja göra den frågan: Hur vet herr Månsson det? Herr Månsson framställer saken så, som om våra ministrar och konsulter skulle vara skyldiga att om förhållanden i främmande land sända in rapporter, avsedda för att tryckas i tidningarna. Han framställde saken så, att, då det t. ex. var ett minister-skifte, skulle ett sådant meddelande komma och sättas in i tidningarna.

*Ang. om-
organisation
av utrikes-
departementet
m. m.
(Forts.)*

Ang. om-
organisation
av utrikes-
departementet
m. m.
(Forts.)

Hur kan man över huvud taget tänka sig, att detta skulle vara en klok och förnuftig väg att gå? En minister skickar förvisso in rapporter om vad som förekommit vid ett ministerskifte i ett främmande land, och han gör det mycket ordentligt. Sådana rapporter finnas naturligtvis i stort antal i departementet. Han uttalar sitt omdöme om varför denna händelse inträffat. Han yttrar sig om vad anledningen var till att detta skifte har förekommit, varför den förra ministern gick, och varför den andre kom till, och han underlåter förvisso icke att göra sina reflexioner, som kanske icke alltid äro av vidare angenäm art för den ena eller andra parten. Skulle detta tryckas i våra tidningar, bleve följden ingen annan än att man från det främmande landet i fråga begärde, att den ministern skulle rappelleras, som yttrat sig så oförsiktigt. Till utrikesdepartementets kännedom kan han i alla fall skriva så, och där finnas rapporterna, och man kan då icke säga, att det är bristande energi eller företagsamhet.

Till detta ämne hör även herr Vennerströms uttalande om slapphet och lojhet o. s. v. Jag tror icke, att det är på det sättet, men det finns naturligtvis bland ämbetsmän de, som äro bättre eller sämre, och de, som äro flitigare eller mindre flitiga, men man kan icke skära alla över en kam.

Jag skall till slut be att få yttra ett par ord, eftersom jag nu har ordet, och därför att det talats här om denna pressbyrå. Ja, det har visst redan av en talare erinrats om att denna pressbyrå, sådan den nu ifrågasatts, var föreslagen av de sakkunniga, bland vilka även herr Branting befann sig. Denne har emellertid nyss uttalat, att han fann stora skäl tala för att det borde vara en annan ordning i fråga om denna pressbyrå.

Man talar om saken så, som om, blott man satte en duktig pressman som chef för pressbyrån, skulle allt vara väl beställt. Man skulle ge honom ett visserligen ganska högt arvode, men dock blott ett arvode, så att man från det ögonblick, som man icke längre ville ha honom, kunde säga: »Adjö med er! Ni har gjort er tjänst och nu får ni gå!» Ungefär så tror jag, att man föreställer sig, att det borde vara, och därtill lades av herr Vennerström eller någon annan talare, att han skulle äga stor erfarenhet om pressen i främmande länder, och ha kännedom om förhållandena i saken. Jag undrar verkligen, mina herrar, huru många sådana pressmän, vi ha, som äga denna kännedom och som skulle kunna ett tu tre sättas in som presschef i utrikesdepartementet, om man ställer sådana anspråk på dem. Vad man däremot icke talar om, och vad man glömmer bort, är, att det väl även på denna pressman måste ställas den fordran, att han, för att kunna utföra sitt värv, skall ha förmåga att kunna bedöma alla de ömtåliga frågor, alla de komplicerade frågor och alla de frågor av olika slag, som förekomma i ett utrikesdepartement på alla dess olika avdelningar, både handelspolitiska, utrikespolitiska och andra områden. Det är icke detsamma, som att sätta sig ned och skriva en ledare i en tidning. Det gäller, att han verkligen är fullt inne i den sak, det är fråga om, och han måste ha stor sakkännedom. Naturligtvis har han också till uppgift att ge sammanfattningar av vad som förekommer i pressen o. s. v., och det

erkänner jag, att i det fallet är det riktigt, att det kan en tidningsman lättare göra.

Vidare glömma herrarna bort en annan sak, och det är, att, när ministern går, skall han genast följas av denna drabant. Han får icke stanna längre, om det är ett politiskt ministerskifte, utan då skall han följa med. Då är därmed också all den kontinuitet borta, som presschefen kunde vara mäktig, och borta i samma ögonblick. Allt vad han förvärvat i vetande och kunskaper på olika områden under den tid, han suttit där, äro borta med honom. Det kan kanske för en pressman vara utomordentligt förträffligt att förvärva denna erfarenhet, och det kan hända, att det kan ge honom en god befordran i pressen; men jag är icke alldeles säker på att det kommer att vara till utrikesdepartementets sanna nytta och gagn, att det sker på det sättet.

Man måste på denna presschef ställa den fordran, att det skall vara en man med mycket betydande taktkänsla och omdöme, och man måste, som jag nyss sade, även fordra, att han i hög grad äger känedom om alla de förhållanden, som förekomma. En sådan man, mina herrar, kan ha rättighet att känna, att han icke sitter på det sättet, att han blott helt enkelt kan bli bortlyftad vilken dag som helst. Jag tror, att, om herrarna tänka sig ytterligare in i saken, skola ni finna, att ni visserligen anse eder ha vissa skäl för er åsikt, det dock även finnes ganska starka skäl, som tala för den andra uppfattningen, som har uttalats av de sakkunniga, av Kungl. Maj:t, och som stötts av utskottet.

Herr B r a n t i n g: Herr talman! Jag uppkallades att säga ännu ett par ord med anledning av den vilseledande framställning, som min ärade granne här till vänster gav av vad jag skulle ha sagt beträffande ämbetsmännen och de anspråk på en god anda, som skulle ställas på dem.

Utgångspunkten för betraktelsen i detta avseende var den ställning, som chefen för pressbyrån borde ha, då en uppgift för honom måste vara att framföra regeringens intentioner, att inför de personer, med vilka han har att göra, återspegla och avspegla de tankar och de avsikter, som röra sig inom regeringen. Det är en del av hans uppgift. Jag säger naturligtvis icke, att det är hela hans uppgift, men det är en viktig och väsentlig del av denna, och jag vädjar då till vem som helst av mina ärade åhörare, om det är rim och reson, att man tänker sig ett sådant förhållande, att, om två personer stå i komplett motsatta partiläger, skall avspeglingen av den enes åsikter ske genom en förmedlare, som naturligtvis i varje fall icke själv ser sakerna så, som den, vars åsikter han skall förmedla.

Herr Lindman sökte framställa mig som fullständigt i motsättning mot mina egna uttalanden, som jag varit med om att underskriva i de sakkunnigas utlåtande. Jag vill därför läsa upp ett par rader om denna pressbyrå och dess chef, som återfinnas på sidan 45, där det står, att »hans verksamhet kommer att erfordra alldeles särskilda kvalifikationer, framför allt en ingående kännedom om den in- och ut-

*Ang. om-
organisation
av utrikes-
departementet
m. m.
(Forts.)*

Ang. om-
organisation
av utrikes-
departementet
m. m.
(Forts.)

ländska pressen. Chefen för denna byrå måste förutsättas komma att stå ministern för utrikesärendena nära, då han, såsom kommitterade redan haft anledning framhålla, får en särskild uppgift att fylla vid förmedlingen av utrikesledningens förbindelser med utomlandsrepresentationen ej blott i frågor av utrikespolitisk vikt, som hava beröring med pressen, utan även när det gäller att förmedla underrättelser rörande regeringens avsikter i frågor, som, ehuru av inre politisk art, äro av intresse för utlandet.» Jag dröjer då särskilt vid detta sista uttalande om den inre politiken, varom upplysning skall förmedlas till våra beskickningar i utlandet under presschefens överinseende, och han skall även klarlägga de avsikter, som regeringen kan hysa i en viss politisk situation. Är det rimligt, att detta icke bör utföras av en person, som verkligen kommunicerar i uppfattningar och åskådningar med den chef, vars synpunkter han har till uppgift att framföra? Detta förefaller mig vara en så solklar sak, att jag icke förstår, att man häremot kan göra några större erinringar.

Därav framgår ju också, hur oriktigt det är, då herr Lindman sedan resonerar, som om jag skulle velat säga, att det är omöjligt för en högerman t. ex. att ha en utpräglad vänsterman som ämbetsman under sig i sitt departement, eller tvärtom. Var och en förstår, att detta är två fullkomligt skilda saker, och att allt beror på tjänstens och ämbetets beskaffenhet. Jag skall, eftersom vi äro inne på personliga meningar, säga, att jag får betyga, att den kerta tid, som jag hade tillfälle att i finansdepartementet samarbeta med ett antal ämbetsmän, vilka jag tror — utan att närmare känna till det — bestämt icke delade min uppfattning i allmänhet i politiska frågor, fanns det icke den minsta, blekaste aning till någon motsättning på den punkten eller någon svårighet för lojalt samarbete, därför att flera av dem kanhända eller ganska säkert voro högermän. Men det är en annan sak än att hava som presschef en man, som icke överensstämmer i sina grundtankar och grundåskådning med den åskådning, som hans chef hyser. Det var detta som jag velat framhålla, och därför måste jag betrakta herr Lindmans inlägg som förfelat, då han tillskrev mig uttalanden beträffande ämbetsmannens självständighet, som jag alldeles icke vare sig någonsin har fällt eller någonsin drömt om att fälla, och i allmänhet tillskrev mig en åskådning, som jag alldeles icke vill göra mig solidarisk med. Men därför var också herr Lindmans förklaring, då han sade: gud nåde den högerminister, som skulle uttala sådana satsar, fullkomligt ett hugg i luften.

Herr M å n s s o n i Hageström: Jag vill endast säga ett par ord i anledning av statsministerns betvivlande av min uppgift. Jag söker alltid, så långt jag någonsin kan, att när jag kommer med en uppgift, se till, att jag verkligen vet, att den är riktig, och jag söker alltid t. o. m. att i bakhåll hava det ställe och den sida i den bok, varifrån jag tagit min uppgift. Jag beklagar, att det denna gång icke är fallet, men jag tror, att om någon av herrarna ville ge sig tid att leta igenom major Adelskölds skildring av Karl XII:s tiv, skall han i andra delen, där han behandlar Karl XII:s vistelse i Turkiet, få fram vad jag sagt. Kommu-

nikationerna torde icke hava spelat någon avgörande roll, ty solkonnungens lysande hov generade sig icke för att tio eller t. o. m. flera kurier redo genom Europa; så att det var icke så farligt med kommunikationerna.

Beträffande herr Lindmans farhågor för att sådana politiska rapporter skulle kunna leda till, att vederbörande land begärde ministerns återkallande, så får jag säga, att man kräver — i varje fall kräver jag det — av en journalist, när han lämnar sådana rapporter om vad som händer i främmande land, att han gör det fullkomligt färgtöst, i annat fall anser jag dem fullkomligt värdelösa. Om jag kräver detta av en tidningsman i allmänhet, så kräver jag det i dubbel måtto av en minister. Man skall väl icke begära, att han skall sätta sig ned och skriva agitationsartiklar till Sverige om vad som händer i Chile eller Argentina, ty stämningen i Sverige kan icke alls påverka förhållandena i Argentina. Det skulle icke vara någon mening i det.

Det har av en av kammarens ledamöter stuckits i min hand en lapp, innan jag gick hit upp, och där säger han, att för honom har en svensk nyligen avliden generalkonsul berättat, att han en gång skrivit en mycket lång och tidskrävande och arbetspåkostande politisk skildring av förhållandena i Mandshuriet. Han fick aldrig något svar på denna till departementet här insända avhandling, och när han kom hem på besök i Sverige, frågade han varför han icke fått svar på de frågor han framställt, varpå det visade sig, att man i departementet icke hade en aning om att en sådan rapport kommit. Sedan man emellertid letat efter den, fann man den på botten i en byråchefs låda. Det är klart, att det icke är någon nytta med att författa långa aktstycken om vad som händer i främmande land, om det hamnar i första bästa mottagares lumphög eller låda. Meningen är naturligtvis, att rapporten skall vara opartiskt avfattad, och sedan när den kommer bör det väl icke vara genant för vare sig Spanien eller Argentina eller Japan, att det opartiskt meddelas i pressen vad som tildragit sig där.

Herr Lindman: Herr talman! Jag skall först be att gentemot min granne till höger få säga, då han talade om kommitterades betänkande, ur vilket han läste upp en del strofer, att vad jag syftade på, då jag talade, var den kläm, till vilken kommitterade kommo. Det var den saken, som jag nu framhöll. Ser man på denna, skall man finna, att de icke kommo till det resultat, att presschefen skulle tillsättas med arvode, utan de kommo till det resultat, som föreligger i den kungl. propositionen. Såvitt jag kan finna, har herr Branting i viss grad sagt, att det icke är alldeles bra, som det är föreslaget, men därmed har han också polemiserat mot sitt eget uttalande som kommitterad. Det är detta, som jag velat framhålla.

Vidare blev jag till en viss grad beskylld för att jag icke riktigt refererat, vad han sagt, eller i mitt yttrande hållit mig till, vad herr Branting yttrat. Om det skall vara så, att herr Branting har rätt i att han i sitt anförande talat om högerandan i samband med presschefen, vill jag säga, att herr Branting först talade om presschefen men slutade med att tala om högerandan inom departementet, och jag

*Ang. om-
organisation
av utrikes-
departementet
m. m.*

(Forts.)

*Anj. om-
organisation
av utrikes-
departementet
m. m.*

(Forts.)

förstod aldrig, att det var meningen att tala om presschefen i samband med högerandan. Det har icke heller jag gjort. Skulle jag emellertid hava sagt något i något fall, som går utöver vad herr Branting anser vara förenligt med vad han har sagt, är jag icke den, som vill draga mig undan, utan jag skall gärna taga det tillbaka. Sedan kunna vi ju läsa i protokollet för att se, om det varit ett feltag från min sida eller icke.

Detta torde väl för övrigt icke vara så utomordentligt viktigt, men viktigare är efter min mening själva sakfrågan. Jag återkommer ett ögonblick till presschefen, eftersom det nu blivit så mycket tal om honom. Huvudsaken är, säger man, att han skall göra, som ministern vill, han skall reflektera hans ande, och från honom skall till vederbörande utstråla den politiska doft, som kommer från ministern. Dennes politiska åsikter skola på detta sätt komma ut. Ja, det där låter ju utomordentligt bra. Men så talar man om saken, som om denna presschef blott skulle vara politiker och som om ministern också blott skulle vara politiker och icke ha något annat att syssla med än ren politik. Var dock så goda och märk väl, mina herrar, att i detta departement förekommer, som vi se av propositionen, en hel stor organisation av byråer och avdelningar och en mängd sådana avdelningar, kan jag säga, på vilka arbete av olika slag är utportionerat. Tror nu någon människa, att presschefen skulle till ministern kunna skriva ut sammanfattningar av allt, som förekommer på dessa avdelningar? Det lär väl bli de andra som sköta dessa avdelningar, som få lämna stoffet, och sedan blir han icke stort mer än renskrivare åt dem i en stor mängd fall. Säkerligen är det icke blott den politiska luften i tidningarna, som skall gå ut därifrån, utan det är siffror, förhållanden och fakta och redogörelser för vad som kommit in genom rapporter utifrån. Detta skall också ut till andra länder. Allt detta kräver ju ett arbete, som för övrigt naturligtvis icke är det enda, som han skall göra, utan hans arbete är mycket mera omfattande, än en del herrar här tyckas vilja anse. Därigenom måste det vara många andra personer, som hjälpa honom med detta, men är det så, kommer man också till den konsekvensen, att det skall vara på samma sätt med alla de andra, och att man alltså bör sätta också avdelningscheferna på arvode, ty de stå sannerligen, som herr utrikesministern i sitt första anförande också talade om, i ungefärligen samma nära beröring och kontakt med utrikesministern som presschefen. Det förhåller sig så med kabinettssekreteraren, beträffande vilken jag skulle vilja säga, att det förekommer i ännu högre grad än beträffande presschefen.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde först propositioner beträffande ordinarie avlöningsstaten för utrikesdepartementet, nämligen dels på godkännande av den utav utskottet föreslagna avlöningsstaten, dels ock på godkännande av samma stat med den ändring däri, som föreslagits i den av herr A. C. Lindblad m. fl. avgivna, vid mom. a) och b) fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes likväl, i anledning

varav nu uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren godkänner den av statsutskottet i dess förevarande utlåtande nr 144 under mom. a) föreslagna ordinarie avlöningsstat för utrikesdepartementet, röstar

*Ang. om-
organisation
av utrikes-
departementet
m. m.
(Forts.)*

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt nämnda avlöningsstat med den ändring däri, som föreslagits i den av herr A. C. Lindblad m. fl. avgivna, vid mom. a) och b) fogade reservationen.

Omröstningen utföll med 75 ja, men 88 nej; och hade kammaren alltså godkänt den av utskottet framlagda ordinarie avlöningsstaten med den ändring däri, som föreslagits i den av herr A. C. Lindblad m. fl. avgivna, vid mom. a) och b) fogade reservationen.

Härefter gav herr talmannen i fråga om tiden för den nya avlöningsstatens ikraftträdande propositioner först på godkännande av utskottets förslag i denna del samt vidare på godkännande av det förslag, som i berörda avseende framstälts i den av herr Kvarnzelius m. fl. vid mom. a) och b) avgivna reservationen; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i sistnämnda proposition.

Mom. b) föredrogs härpå. Därvid yttrade

Herr B e g t s s o n i Norup: Herr talman! Jag ber att vid denna punkt få yrka bifall till den av Herr Kvarnzelius m. fl. avgivna reservationen.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll vad av herr Kvarnzelius m. fl. beträffande mom. b) föreslagits i den av dem vid mom. a) och b) avgivna reservationen.

Vid härpå skedd föredragning av *mom. c)* anförde

Herr J ö n s s o n i Revinge: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den av herr Kvarnzelius m. fl. vid detta moment avgivna reservationen.

Vidare yttrades ej. Det av herr Jönsson i Revinge gjorda yrkandet bifölls.

Ang. om-
organisation
av utrikes-
departementet
m. m.
(Forts.)

Mom. d).

Utskottets hemställan bifölls.

Sedan *mom. e)* nu föredragits, anförde

Herr J ö n s s o n i Revinge: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den av herr Kvarnzelius m. fl. avgivna reservationen.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll den av herr Kvarnzelius m. fl. vid momentet avgivna reservationen.

Mom. f).

Utskottets hemställan bifölls.

Härefter föredrogs *mom. g)*; och yttrade därvid:

Herr B e n g t s s o n i Norup: Herr talman! Då det gäller socialattachéerna har jag inom utskottet tillåtit mig uttala, att man borde nedsätta det för dem avsedda beloppet något. Första kammaren har nedatt detta med 10,000 kronor och man bör se till konsekvenserna, ifall man nu tar det högre beloppet — socialattachéerna skulle ju då komma att få högre avlöning än legationssekreterarna — tillåter jag mig yrka, att denna summa nedsattes med 10,000 kronor. Legationssekreteraren i Berlin har 13,000 kronor, i Paris 14,000 och i London 14,500 kronor. Här komme socialattachéerna att få högre lön än dessa, då de skulle få 15,000 kronor. Det är endast i Washington, han finge 500 kronor mindre än legationssekreteraren.

Jag tillåter mig därför, herr talman, yrka bifall till utskottets hemställan i *mom. g)* med den ändring, att anslaget till sociala attachéer nedsattes till 50,000 kronor, och jag skall sedan i den händelse kammaren bifaller mitt förslag vid vederbörande punkt göra ett yrkande motsvarande detta.

Herr H a n s s o n i Stocholm: Herr talman! Den punkt, som föranledde yttrandet från herr Bengtsson i Norup, nämligen frågan om de sociala attachéerna är så vitt jag kan bedöma en av de viktigaste i det förslag, som nu föreligger. Det gäller nu att omorganisera vår utrikesrepresentation i en tid, då de sociala frågorna kräva starkare uppmärksamhet än någonsin. Det är då uppenbart, att det är av den största vikt, att vår representation i utlandet förses med sådana speciella arbetskrafter, som kunna hålla vår regering och landet underrättade om företeelserna på det sociala området ute i världen. Det har dessutom tillagts dessa sociala attachéer vissa speciella uppgifter, som skulle göra deras verksamhet mycket betydelsefull för landsmännen i utlandet. Kungl. Maj:t har i enlighet med de sakkunniges förslag begärt, att för ändamålet skulle anvisas 70,000 kronor. Meningen, så vitt frångår av stötsverkspropositionen, vore, att man skulle för denna summa

anställa fyra sociala attachéer, en i Berlin, en i Paris, en i London och en i Washington.

Man har inom utskottet och avdelningen prövat, huruvida någon möjlighet till besparing på denna punkt förefanns. Man har därvid prövat dels den möjligheten, att man skulle kunna minska antalet sociala attachéer, dels den möjligheten, att man skulle kunna minska anslaget och sålunda nedsätta ersättningen till en var av dessa attachéer. Beträffande den första möjligheten blev det snart klart, att det vore ett sönderbrytande av hela den plan, som här framlagts, därest man så ordnade det, att Kungl. Maj:t icke skulle bliva i tillfälle att för samtliga de nämnda platserna utse attachéer. Beträffande beloppet stod från början striden mellan rent avslag på hela institutionen och bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Emellertid enades man inom utskottet om en prutning från 70,000 till 60,000 kronor, och jag har för min del ansett mig kunna biträda denna prutning, dock med mycken tvekan. Jag tror för min del, att det är viktigt, att för detta ändamål anslagen äro så rundligt tilltagna, att man icke genom malplacerad njugghet och snålhet omöjliggör ett rationellt utnyttjande av denna nya institution. Emellertid anser jag, att redan denna nedsättning från 70,000 till 60,000 kronor är ganska betänkelig. Skulle man i enlighet med herr Bengtsson i Norup uppfattning nu gå ytterligare ned till 50,000 kronor, så tror jag, att man utan att egentligen vilja det skulle mycket försvåra för Kungl. Maj:t att igångsätta denna nya anordning med sociala attachéer. Jag vill för min del därför vädja till kammaren, att icke av missriktad sparsamhet gå till ett beviljande av ett sådant anslag, att man faktiskt försvårar möjligheten att realisera detta ur min synpunkt betydelsefullaste uppslag, som givits i samband med utrikesdepartementets omorganisation.

Herr N y l a n d e r: Herr talman! I anslutning till punkterna g) 6) och g) 8) skall jag endast med några få ord passa på tillfället, då hans excellens herr utrikesministern är närvarande, att framställa ett par önskemål, framförda från vår handels- och industrivärld.

Det har nämligen framhållits som nödvändigt, att vi med det snaraste få den förutvarande, nu vakanta handelsattachébefattningen i Konstantinopel tillsatt. Orsaken är den, att handeln på Levanten kommit i gång och visat en efter förhållandena mycket tillfredsställande utveckling. Desto viktigare är det då, att vi med det snaraste få dit en handelsattaché, för vilken befattning anslag finnes.

Vidare vill jag här varmt förorda inrättande snarast möjligt av ett från många håll livligt önskat konsulat eller vice konsulat i Vladivostock.

Herr B e n g t s s o n i Norup: Herr talman! Då herr Hansson här talar om njugghet och sparsamhet såsom varande något oförståndigt, så talar han från sin synpunkt, men jag ser på konsekvenserna. Godkänner riksdagen utskottets förslag, kommer nästa krav från militärattachéerna och marinattachéerna, som nog då vilja komma upp

Ang. om-
organisation
av utrikes-
departementet
m. m.
(Forts.)

Ang. om-
organisation
av utrikes-
departementet
m. m.
(Forts.)

i samma lönenivå, som de sociala attachéerna. Jag tycker i varje fall, att det förslag jag tillåtit mig framställa, enligt vilket dessa attachéer komma upp till 12,500 kronors lön, är försvarligt; det kan väl icke vara lämpligt att avlöna dessa sociala attachéer högre än legationssekreterarna. Jag vidhåller mitt yrkande.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet S c h o t t e: Herr talman, mina herrar! Det har för mig varit en särskild tillfredsställelse att detta förslag i det stora hela mötts med sympati inom utskottet och väl även kommer att i det väsentliga bifallas av riksdagen.

Vi hava haft en mycket livlig erfarenhet av betydelsen av att under dessa tider erhålla så rikhaltiga och fullständiga uppgifter som möjligt om en del sociala förhållanden ute i länderna. Det har varit nödvändigt att utskicka särskilda personer, som ansetts hava kvalifikationer för detta ändamål. Här avses nu att skapa en ny fast institution, och det kan icke annat än vara till lycka och framgång för själva den sak, som här är i fråga.

Jag tror för min del, att man icke ser på denna sak fullt riktigt, när man likställer här ifrågavarande löneförmåner med sådana tjänsteinnehavares som militärattachéers och andra attachéers, vilka senare tillhöra karriären och därinom kunna påräkna befordringar liksom militärerna ju ha sin militära tjänst kvar. För dessa behöver man icke påräkna så höga arvoden, som man behöver göra här för personer, som mer eller mindre tillfälligt ägna sig åt den upplysnings- och rapportverksamhet, varom här närmast är fråga. Det är ju också så, att förhållandena i utlandet äro ganska svåra att komma underfund med på de sociala områdena, och jag tror därför, att man därför måste ställa särskilt stora kvalifikationer på och särskilda möjligheter för här ifrågasatta befattningar för att de skola kunna komma till en intim kunskap om situationen i olika länder på skilda sociala områden. Då dessa sociala attachébefattningar enligt min mening icke kunna jämföras med övriga attachébefattningar, vågar jag hoppas, att kammaren skall biträda det högre av de anslag, varom här är fråga.

Herr H a n s s o n i Stockholm: Herr talman! Jag tror, att herr Bengtsson i Norup oriktigt uppfattat denna sak, när han endast delar upp detta anslag i fyra lika stora delar och säger, att sålunda skola vederbörande attachéer erhålla en så och så stor årslön. Detta är ett anslag, som ställes till Kungl. Maj:ts förfogande, och det beräknas, att därför skall bestridas kostnaderna för fyra sociala attachéer. Men det torde vara på det sättet, att kostnaderna för dessa sociala attachéer bli på grund av olika förhållanden olika på olika orter. Jag föreställer mig sålunda, att man exempelvis och särskilt i Washington måste påräkna en betydligt större kostnad än på de andra orterna. Det går sålunda icke att här bara utan vidare dela upp anslaget i fyra lika delar och säga: detta blir lönen till attachéen; utan här vill man giva åt Kungl. Maj:t ett någorlunda ordentligt tilltaget belopp, för att Kungl. Maj:t skall bli i tillfälle att realisera i god anda denna mycket viktiga nya institution. — Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande moment, dels ock på bifall till det av herr Bengtsson i Norup under överläggningen framställda yrkandet; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Erlansson begärde emellertid votering, till följd varav nu uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

*Ang. om-
organisation
av utrikes-
departementet
m. m.*

(Forts.)

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i mom. g) av utskottets förevarande utlåtande nr 144, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det av herr Bengtsson i Norup under överläggningen framställda yrkandet.

Voteringen utvisade 73 ja mot 49 nej, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

Slutligen föredrogs *mom. h)*. Därvid yttrade

Herr Jönsson i Revinge: Herr talman! I anledning till de beslut, som tidigare fattats av kammaren, får jag yrka bifall till utskottets hemställan i mom. h) med den ändring, att punkten 1), angående tillfällig löneförbättring, må utgå, samt i fråga om anvisande av för fjärde kvartalet år 1919 erforderliga anslagsbelopp bifall till den av herr Kvarnzelius m. fl. avgivna reservationen.

Vidare anfördes ej. Det av herr Jönsson i Revinge gjorda yrkandet blev av kammaren bifallet.

§ 2.

Härpå föredrogs vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 145, i anledning av väckt motion om inlösen till staten av elektriska belysningsanordningar i vissa kasernetablissemang;

nr 146, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löneförbättring åt lärarpersonalen vid privatläroverken jämte en i ämnet väckt motion;

nr 147, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ökat statsbidrag till uppfostringsanstalter för vanartade och i sedligt avseende försummade barn m. m.;

nr 148, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidstillägg för år 1919 åt biskoparna i Härnösands stift E. F. Lönegren och i Luleå stift O. Bergqvist; och

nr 149, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag

Andra kammarens protokoll 1919. Nr 55.

till grunder för krigstidsunderstöd under ecklesiastikåret 1919—1920 åt dels kyrkoherdar och komministrarar i nyreglerade pastorat samt vissa extra ordinarie präster, dels ock innehavare av prästerliga emeritilöner.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 3.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från konstitutionsutskottet:

nr 221, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ordning och villkor för ändring i kommunal och ecklesiastik indelning m. m., dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av §§ 1, 8, 11, 21, 23 och 35 i förordningen den 21 mars 1862 om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd, dels ock en i anledning av förstnämnda proposition inom riksdagen väckt motion; och

nr 222, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om statsdepartementen; samt

från statsutskottet:

nr 194, i anledning av väckta motioner om anslag till bedrivande av upplysningsverksamhet i kommunala ämnen; och

nr 216, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg och dyrtidshjälp åt befattningshavare i statens tjänst m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

§ 4.

Till bordläggning anmälades:

statsutskottets utlåtanden:

nr 154, i anledning av Kungl. Maj:ts under fjärde och femte huvudtitlarna av statsverkspropositionen och propositionen om tilläggsstat för år 1919 gjorda framställningar angående anslag för beredande av semester åt vid lantförsvaret och sjöförsvaret anställda arbetare;

nr 155, i anledning av väckt motion om utbetalande av visst belopp till byggmästaren N. O. Nordlund såsom entreprenör för uppförande av vissa byggnader för Hemsö kustartillerikår m. m.;

nr 156, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t rörande särskilda arvoden åt cheferna för arméns och marinens kommandoexpeditioner;

nr 166, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om vidtagande av provisoriska åtgärder till vinnande av ökat fängelseutrymme;

nr 167, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för upprätthållande av yrkesinspektionens verksamhet;

nr 168, i anledning av Kungl. Maj:ts under sjätte huvudtiteln av statsverkspropositionen och propositionen om tilläggsstat för år 1919 gjorda framställning angående anslag till folksanatorierna;

nr 169, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av ytterligare medel till uppförande av nybyggnad för patent- och registreringsverket m. m.;

nr 170, i anledning av väckta motioner om anskaffande för statens räkning av ett havsisbrytarefartyg;

nr 171, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående gemensamt lönesystem samt lönereglering för postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk jämte i ämnet väckta motioner;

nr 172, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag i fråga om antalet av vissa befattningar vid postverket m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 173, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag i fråga om antalet av vissa befattningar vid telegrafverket m. m.;

nr 174, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag i fråga om antalet av vissa befattningar vid statens järnvägar m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 175, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till omorganisation av vattenfallsstyrelsen samt i fråga om antalet av vissa befattningar vid statens vattenfallsverk jämte i ämnet väckta motioner;

nr 176, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar av gällande stat för vattenfallsstyrelsen; och

nr 177, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löneförbättring åt vissa befattningshavare vid kommunikationsverken jämte en i ämnet väckt motion;

sammansatta stats- och jordbruksutskottets

utlåtande, nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder för utvidgning och förbättring av Grytans artilleriskjutfält; och

memorial, nr 2, angående ersättning åt sammansatta stats- och jordbruksutskottets sekreterare;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 48, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om rätt för Konungen att i visst fall åsätta särskild tullavgift; och

nr 49, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 30, 31, 35 och 39 §§ i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin m. m.;

bankoutskottets memorial och utlåtanden:

nr 63, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande två punkter i bankoutskottets utlåtande nr 53 angående vissa ändringar i avlöningsstaten för riksgäldskontoret m. m.;

nr 64, angående rätt till tjänsteårsberäkning för två tjänstemän i riksbanken;

nr 65, i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret framställning om höjning av dagarvodet för vissa e. o. vaktmästare i riksgäldskontoret m. m.;

nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidstillägg för år 1919 åt pensionerade båtsmän och marinsoldater samt Vadstena krigsmanshuskassas understödstagare;

nr 67, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg och dyrtidshjälp åt befattningshavare i statens tjänst m. m., i vad den angår pensions- och indragningsstaterna, dels ock jämte i ämnet väckta motioner;

nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer m. m. jämte i ämnet väckt motion;

nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 70, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidstillägg för år 1918 å vissa jämlikt lagen den 12 mars 1886 angående ansvarighet för skada i följd av järnvägs drift utgående ersättningar;

nr 71, i anledning av framställningar om dyrtidstillägg åt befattningshavare anställda hos riksdagen eller i dess verk;

nr 72, i anledning av framställningar om dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare hos riksdagen eller i dess verk;

nr 73, i anledning av framställningar om dyrtidstillägg åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare hos riksdagen eller i dess verk; och

nr 74, med förslag angående tillfälligt arvodestillägg åt tjänstemän och vaktbetjante hos riksdagens kamrar och utskott;

första lagutskottets utlåtanden och memorial:

nr 29, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § 8:o i lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt, dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § 17:o i samma lag;

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med vissa bestämmelser mot illojal konkurens m. m. ävensom en i ämnet väckt motion;

nr 31, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträf-

fande första lagutskottets utlåtande nr 27 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fri rättegång m. m. ävensom i ämnet väckt motion; och

nr 32, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande första lagutskottets utlåtande nr 28 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående förordnande av rättegångsbiträde åt häktad m. m. ävensom en i ämnet väckt motion;

andra lagutskottets utlåtande, nr 43. i anledning av väckta motioner rörande vissa med skatteköp av kronojord sammanhängande förhållanden;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 99, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidstillägg under år 1919 åt distriktsveterinärer;

nr 100, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillskott till dyrtidstillägg för lantbruksingenjörer;

nr 101, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillskott till dyrtidstillägg för vissa lantmätare; och

nr 102, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg och dyrtidshjälp åt befattningshavare i statens tjänst m. m., jämte i ämnet väckta motioner, allt i vad rör jordbruksärenden; samt

andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 14, i anledning av första kammarens beslut rörande väckta motioner dels angående skrivelse till Konungen med begäran om utredning och förslag i fråga om inrättande av professurer i socialpolitik vid universitetet i Uppsala och Lund, dels ock om åvägabringande av utredning och förslag i fråga om inrättande av professurer i nationalekonomi om filosofiska fakulteterna i Uppsala och Lund.

§ 5.

Justerades protokollsutdrag

§ 6.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Moberger</i>	under	3'	dagar fr. o. m. den	26 maj
» <i>Öberg</i>	»	5	»	» 26 »
» <i>Sjöblom</i>	»	3	»	» 26 »
» <i>Welin</i>	»	5	»	» 26 »
» <i>Sommelius</i>	»	3	»	» 2 juni och
» <i>Andersson</i> i Linköping	»	2	»	» 26 maj

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 12,12 på natten.

In fidem
Per Cronvall.